

ДОКЛАД ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО 2008 Г.

В края на месец януари 2008 г. Народното събрание на Република България прие основния политически документ, който определи приоритетните направления и действия за подобряване благосъстоянието на децата в България през следващите десет години - Националната стратегия за детето 2008-2018 година (Обн. ДВ. бр.14 от 12 Февруари 2008 г.). Стратегията е разработена в съответствие с целите и принципите на Конвенцията на ООН за правата на детето и Закона за закрила на детето по отношение на мястото на детето в обществото, правото му на живот в семейна среда, осигуряването на условия за ефективно упражняване на правата на децата, подобряване здравето на децата и намаляването на риска от бедност.

Съгласно разпоредбата на чл.3, ал.1 Закона за закрила на детето и в изпълнение на Националната стратегия, Министерският съвет приема ежегодно Национална програма за закрила на детето, предложена от министъра на труда и социалната политика и председателя на Държавната агенция за закрила на детето. Националната програма регламентира задълженията на всички държавни институции, ангажирани в изпълнението на дейностите осигуряващи спазване и закрила на правата на децата в Р България в съответствие с техния най-добър интерес.

Настоящият доклад представя резултатите от реализираните дейности по Националната програма за закрила на детето за 2008 г. в рамките на следните водещи приоритети:

- I. Намаляване на детската бедност и създаване на условия за социално включване;**
- II. Осигуряване на равен достъп до качествена предучилищна подготовка и училищно образование на всички деца;**
- III. Подобряване здравето на децата;**
- IV. Защита на децата от всякакви форми на злоупотреба, насилие и експлоатация;**
- V. Насърчаване участието на децата;**
- VI. Отдых, свободно време и развитие способностите на детето;**
- VII. Подържане на национална информационна система в областта на закрилата на детето.**

ПРИОРИТЕТ № I – НАМАЛЯВАНЕ НА ДЕТСКАТА БЕДНОСТ И СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ

През месец септември 2008 г. Министерският съвет прие и изпрати на Европейската комисия Националния доклад на Република България по стратегиите за социална закрила и социално включване 2008 – 2010 година. В центъра на политиките за ограничаване на предаването на бедността и социалното изключване между поколенията България по безспорен начин поставя на първо място подкрепата на децата и семействата. Това е така, тъй като инвестициите в качеството на живот на децата от ранна детска възраст, когато детето се оформя като личност, предопределят и бъдещето му развитие. Най-общо политиките за ограничаване

предаването на бедността и социалното изключване между поколенията се групират в следните категории:

- *Създаване на подходяща семейна среда за всяко дете, както в биологичното семейство, така и в рамките на приемната грижа;*
- *Достъп до качествена предучилищна и училищна подготовка за всички деца;*
- *Достъп до качествено здравеопазване;*
- *Деинституционализация;*
- *Защита на децата от всякакви форми на злоупотреба, насилие и експлоатация;*
- *Подобряване на капацитета на цялата система за закрила на детето;*
- *Други области - право на идентичност и защита срещу дискриминация; участие и мнение на децата; отдих, свободно време, развитие на способностите на децата; околна и безопасна среда.*

ЦЕЛ 1: – Мониторинг върху спазване правата на децата и стандартите за качество на услугите за деца

Дейност 1.1. Извършване на планови проверки относно спазването на всички стандарти от Приложение №3 към чл. 48 от НКССУД в 86 ДДЛРГ, 25 ДДМУИ и 1 ДДМФУСИ

Отговорни институции : Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД)

От месец ноември 2007 г. Главна дирекция «Контрол по правата на детето» (ГДКПД) към Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) стартира планови проверки в отделите за закрила на детето към дирекциите „Социално подпомагане”, на чиято територия има специализирани институции за деца на възраст от 0-3 г. – **Домове за медико - социални грижи за деца** /ДМСГД/. Проверките продължиха и приключиха през 2008 г. Те имаха за цел да проследят как функционира част от системата за закрила на детето на общинско ниво, особено по направленията предотвратяване на изоставянето на деца и настаняването им в институции, както и тяхната реинтеграцията.

Планови проверки се извършиха във всички 32 Домове за медико-социални грижи, като резултатите показват, че е необходимо успоредно с разработването на методически указания да се провеждат и обучения по тяхното практическо прилагане, тъй като въпреки старанието и опитите на персонала, в преобладаваща част от ДМСГД (72%) по отношение на Стандарт 4 и в 62,5% от домовете по отношение на Стандарт 5, изпълнението на Стандарта е незадоволително, установени са на съдържателно ниво редица пропуски и това се отразява не само върху качеството на услугата за детето, но и пряко върху неговото бъдеще и развитие.

Въпреки започналата деинституционализация и разкриването на алтернативни социални услуги, броят на децата, отглеждани в ДМСГД, е голям - 2646 деца. За периода 01.01 – 31.10.2007 г. само 330 (12,4%) деца са реинтегрирани в биологичните им семейства. Децата, пребиваващи в ДМСГД повече от една година са 1 611. Една от причините за малкия брой реинтегрирани деца е липсата на информираност за предприетата мярка за закрила и за причините, довели до настаняване в специализирана институция.

Изпълнението на стандартите от НКССУД в максимална степен може да се реализира при условие на добро взаимодействие между ДМСГД и Д “СП”, когато О”ЗД” предоставят при настаняването на всяко дете план за действие с адекватни цели и дейности и конкретни срокове за тяхното изпълнение.

За периода месец **януари – месец юни** 2008 г. ГДКПД извърши **26 планови проверки в ДДМУИ**, възложени от Върховната административна прокуратура, на основание чл.49 от

Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца относно спазването на стандартите, регламентирани в Приложение №3 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца.

ГДКПД изготви доклад - обобщение за резултатите от извършените планови проверки в домовете за деца с увреждания на територията на цялата страна. Проверяващите констатираха, че за повечето от домовете са разработени планове за реформиране на институцията, на базата на оценката и становището на междуведомствената комисия, извършила оценяването през 2006 г. Все още не са изпълнени и плановете за закриване на специализираните институции в с. Могилино и в с. Горна Козница, но се работи в тази посока от всички партньорски институции на национално и общинско ниво.

Според комисиите, извършили проверките, в повечето от домовете качеството на здравни грижи за настанените деца е на много добро ниво, задоволително е в 4 от институции и в нито един от домовете не е лошо.

Всички комисии констатираха като сериозен проблем, съвместното ползване на услугите от деца и навършилите пълнолетие младежи. Това води до понижаване на възможностите за индивидуализиране на грижите за децата, както и до недостиг на жизнено пространство.

В много от домовете екипите срещат затруднение при тълкуването на Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца. По данни от картите за оценка и от докладите на комисиите, това се дължи преди всичко на липсата на методики за предоставяне на услугата и на указания за това какво трябва да съдържат задължителните процедури, планове и програми, съгласно Наредбата.

За периода месец януари – месец декември 2008 г., ГДКПД извърши 85 планови проверки в ДДЛРГ, възложени от Върховната административна прокуратура, на основание чл.49 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца, относно спазването на стандартите, регламентирани в Приложение №3 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца.

Основните трудности в работата, констатирани при извършената проверка на всички 85 домове за деца, лишени от родителска грижа, които пряко се отразяват на качеството на предоставяните в тях услуги, са свързани с липса на достатъчно финансиране. Броят и квалификацията на персонала, ниското заплащане и недобрата мотивация, както и недостатъчните обучителни курсове и семинари, са изведени като проблем както от проверяващите комисии, така и от директорите на домовете. Няма създадена система за индивидуална оценка на трудовото изпълнение и не се извършват достатъчно по количество супервизии на служителите. В част от домовете материалната база е остаряла и не позволява индивидуализиране на грижата за децата.

Необходимо е допълнително обучение на персонала в домовете за оценка потребностите на детето и за изработване на план за грижи. В част от домовете комисията констатира недобро познаване и разбиране на Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца, липса на обучение на персонала по прилагането и недостатъчна методическа подкрепа.

От януари 2007 г. домовете за деца, лишени от родителска грижа бяха децентрализирани и преминаха на общинско подчинение. Все още част от общинските администрации, както и персоналът в специализираните институции като цяло не са получавали специализирано обучение за развитие на алтернативни социални услуги, за осъществяване на реформа в грижите за деца, насочена към индивидуална работа с всяко дете и посрещане на конкретните му потребности. Има неразбиране на същността на реформата и все още за някои специалисти тя е само подобряване на материално - битовите условия, а не цялостна промяна на организацията и подхода към децата в институционалната грижа.

В част от домовете е идентифицирана недобра комуникация и сътрудничество с общинските власти. Това допълнително затруднява работата за отваряне на институциите към общността и развитието на алтернативни социални услуги.

Въпреки трудностите, комисиите констатира, че предоставяните грижи за децата в домовете за деца, лишени от родителска грижа, в рамките на наличните ресурси, са задоволителни.

За периода месец януари – месец декември 2008 г. ГДКПД извърши 23 повторни проверки за проследяване изпълнението на дадените задължителни предписания. При над 50 % от проверените обекти са констатирани отново пропуски и на директорите са издадени задължителни предписания за отстраняването им.

Становището на ГДКПД е, че след приключване на повторните планови проверки, е необходимо извършване отново на такива, с цел осигуряване по най-добър начин на интересите на децата чрез спазването на нормативните изисквания.

Дейност 1.2. Извършване на планови проверки на доставчиците на социални услуги за деца, лицензирани от ДАЗД

Отговорни институции: ДАЗД

Извършени са планови проверки на доставчиците на социални услуги за деца, лицензирани от ДАЗД, относно спазване на стандартите за социални услуги за деца, уредени в Приложение № 1 към чл. 17 и Приложение № 2 към чл. 29 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца. За периода м. ноември – м. декември 2008 г. експертите от ГДКПД към ДАЗД извършиха 15 планови проверки в НПО на територията на страната. Проверките продължават и през 2009 г.

В резултат на извършените проверки в НПО се констатира, че доставчиците познават НКССУД, но е необходимо да съобразят работата по всеки проект с деца с критериите и стандартите на Наредбата. Установено е, че някои от доставчиците не сключват договор с потребителите за предоставяне на услугата или договорът не е съгласуван с ДСП. Голяма част от децата, ползващи социалните услуги, не са насочени от ДСП, а са подбрани според изискванията на проектите.

Дейност 1.3. Извършване на пилотна интегрирана проверка в община Перник относно функционирането на системата за закрила на детето

Отговорни институции: ДАЗД, АСП, МОН, МЗ, Община Перник

През месец декември 2008 г. започна първата пилотна интегрирана проверка в община Перник относно функционирането на системата за закрила на детето. Отговорни институции за извършване на проверките са Държавната агенция за закрила на детето, Агенцията за социално подпомагане, Министерство на здравеопазването, Министерство на образованието и науката, Община Перник, съвместно с УНИЦЕФ. Екипът включва: водещ експерт; експерти, външни специалисти, координатори. Водещият експерт и координаторът се определят от председателя на ДАЗД за конкретната проверка.

Методиката за извършване на проверката е приета от Националния съвет за закрила на детето. По своята същност проверката представлява мониторинг за спазване на правата на детето на общинско ниво от всички институции и организации, работещи с деца. Изследването ще продължи и през 2009 г. като обект на проверката като цяло ще са: образователните институции, лечебните и здравните заведения, неправителствените и общински организации, предоставящи услуги за деца, детските педагогически стаи, МКБППМН. На първия етап от проверката е социологическо проучване, с цел самооценка и набиране на подробна информация от конкретните обекти и потребителите на услугите. На следващ етап предстоят проверки от междуинституционални екипи, включващи експерт от ДАЗД.

Съгласно утвърдената методика за извършване на проверката, ГДКПД съдейства на социологическата агенция, ангажирана от УНИЦЕФ за оформянето на въпросниците и за набиране на информация за координатите на конкретните обекти в община Перник, които ще бъдат изследвани. В този смисъл са проведени срещи, изпратени са множество писма от ДАЗД до община Перник и до други институции, с молба за съдействие и активно участие при реализирането на проверката.

За нуждите на извършваната от Държавната агенция за закрила на детето количествена и качествена проверка на функционирането на системата за закрила на детето, Министерството на здравеопазването е осигурило взаимодействието между агенцията и Регионалния център по здравеопазване – Перник за осъществяване на контакт с всички лечебни и здравни заведения на територията на областта.

Дейност 1.4. Извършване на проверки по сигнали за нарушаване на правата на детето и спазване на НКССУД. Работа по жалби, сигнали, предложения и дадени консултации

Отговорни институции: ДАЗД

През периода м. януари – м. декември 2008 г. експертите от ГДКПД на ДАЗД извършиха **119 проверки** по жалби и сигнали за нарушаване на правата на детето – **96 проверки** по сигнал относно спазване на правата на детето, **10 проверки** по сигнал относно спазване НКССУД, **7 комбинирани проверки** /по правата и по НКССУД/ и **6 проверки** по сигнал, при които е проверено и изпълнението на дадено задължително предписание.

В сравнение с предходните отчетни години отново се запазва тенденцията най-голяма част от извършените проверки да касаят спазване правото на детето на закрила срещу различни форми на насилие. През настоящата година, както през 2007 г. е налице голямо разнообразие на проверяваните права, като през 2008 г. се включват допълнително правото на защита от трудова експлоатация, правото на защита от незаконна намеса в личния живот, защита от незаконно прехвърляне и невръщане на деца от чужбина и правото на защита от отвлечане, продажба или търговия под каквато и да е форма и с каквато и да е цел.

Във всички проверявани обекти, вследствие на подадените сигнали и самосезиране, са констатирани нарушения на правата на децата и са издадени задължителни предписания за отстраняването им от председателя на ДАЗД. Дадените предписания за отстраняване на констатираните нарушения са в посока на осигуряване на ефективни механизми в институциите за предотвратяване на насилието и осигуряване на закрила на децата, включително чрез отстраняване на член от персонала; разработване на мерки за възпитание и дисциплина с правила за приемливо поведение, въвеждане на различни правила по отношение на външни посещения, защита на лична информация, конкретни предписания за работа по индивидуално проверените случаи; мерки за възстановяване, приемственост на грижата, индивидуализирането ѝ в зависимост от спецификата на случая, изработване на планове за напускане, организиране на свободното време, прилагане на подзаконовите нормативни актове за освобождаване на деца от СПИ и сигнализиране при недовеждане, мерки за ограничаване на трудовата експлоатация, предложения до ръководителя на проверявания обект за обезпечаване с необходимия персонал, прилагане на мерки за издаване на задължителни предписания от ДСП, търсене на външни ресурси от психолог за съставяне на качествена оценка на родителския капацитет, работа по конкретен случай на детето от ОЗД и др.

При всички извършени проверки са уведомяни горестоящите органи за резултатите от проверките и за съдействие по отношение изпълнението на дадените предписания.

При изработения сравнителен анализ на извършените проверки по сигнал за нарушаване на правата на детето се установи, че броят им за 2008 г./119бр./ се е увеличил почти двойно в

сравнение с извършените проверки през 2007 г./70 бр./. Това е показател, че контролната дейност на експертите от ГДКПД е увеличила своята интензивност.

За периода януари – декември 2008 г. в ГДКПД са обработени 1414 преписки, образувани по сигнали, жалби и предложения.

Проблемите, посочени в жалбите, сигналите и предложенията, по които е работила ГДКПД през м. януари – м. декември 2008 г. могат да бъдат групирани в няколко направления:

- **Проблеми в семейна среда** - физическо, психическо и сексуално насилие спрямо дете от страна на лицата, които полагат грижи за него; свързани с упражняването на родителски права и неспазване на постановени съдебни решения, във връзка с режима на лични контакти между детето и единия родител; констатиране на лоши битови условия, при които се отглеждат децата в семейна среда; материално подпомагане на семейството; жилищни проблеми.

- **Проблеми в специализираните институции** - сигнали за нарушени права на децата – negliжиране, неправомерно настаняване в институцията, насилие над деца, нарушени права на дете с увреждания.

- **Проблеми в образователните институция** - нарушаване правата на дете – насилие над дете, липсата на индивидуален подход спрямо деца със специфични образователни потребности.

Най-голям е процентът на преписките, свързани с физическо или психическо насилие над деца от лицата полагачи грижи за тях и занемаряване на детето от неговите родители, след което следват преписките за несъгласие с действията на ДСП/ОЗД. Следващите по значение са случаите, при които водещите проблеми са нарушаване на права на деца от страна на персонала в специализирани и образователни институции, както и такива свързани с насилие в тези институции.

Освен по случаи от молби, жалби и сигнали, експертите в ГДКПД са работили и по случаи на самосезиране. Сигналите са постъпили предимно чрез средствата за масова информация. В случаите на самосезиране, набирането на информация има за цел, както да установи причините довели до инцидент, така и да се предприемат мерки за превенция.

За периода януари – декември 2008 г. експертите от ГДКПД са провели 929 консултации на граждани и институции в приемно време на ДАЗД и по телефона. За цялата дирекция водещи по честота са консултациите, свързани с упражняване на родителските права и нарушаване на правото на детето на контакт и с двамата родители. Веднага след това следват сигналите за физическо или психическо насилие над дете, нарушено право на образование и непредприети адекватни мерки за закрила и консултации, свързани с констатираните нередности при плановите проверки по Приложение №3 от НКССУД, както и даване на методически указания за привеждане на вътрешно – нормативната документация в съответствие с НКССУД.

При извършеният сравнителен анализ на дадените консултации се установи, че броят им за 2008 г се запазва, в сравнение с 2007 г. Това е показател, че консултативната дейност на експертите от ГДКПД поддържа своята интензивност.

Изказаното удовлетворение от работата на експертите при проведените консултации на граждани, получената обратна информация за разрешаването на проблема, както и повторното посещение на клиенти е гаранция, че дейността на ГДКПД насочена към спазване правата на децата и качеството на тяхната грижа, е извършена професионално и ефективно.

Дейност 1.5. Подкрепа и обучение на професионалисти, работещи в системата за закрила на детето, за адекватно прилагане на международното и вътрешното законодателство в областта на закрилата на децата и по-специално в административните и съдебните производства, по които се засягат права и интереси на деца

Отговорни институции: ДАЗД, ЦКБППМН, партньори

За методическа подкрепа и повишаване професионалните компетенции на социалните работници от отделите „Закрила на детето”, експерти на ДАЗД осъществиха през 2008 г. планови супервизии на отделите за закрила на детето към Дирекции „Социално подпомагане” в 29 общини. Проведени са 32 групови планови супервизии, в т. ч. 6 супервизии по искане на ГДКПД или пряка заявка от самите отдели - на ОЗД гр. Пловдив, на ДДЛРГ "Г. Коджакафалята" гр. Бургас, на ДДЛРГ "П. Славейков" гр. София и ОЗД към ДСП общ. Лозенец - гр. София, Д"СП" гр. Пазарджик и ДСП гр. Дулово. Съставени са доклади за всяка от проведените супервизии. Направените констатации и изводи са предоставени на АСП, като същевременно са дадени и препоръки и предложения за подобряване организацията на работа на отделите и за междуведомствено сътрудничество за разработване на методически материали в подкрепа на практическата дейност на отделите. Изведените констатации и изводи от проведените супервизии на ОЗД са обобщени и е изготвен аналитичен доклад.

ЦЕЛ 2: Мониторинг на процеса на реформата в грижата и закрилата на децата, отглеждани в специализирани институции

Дейност 2.1. Осъществяване на постоянен мониторинг на процеса на закриване, реформиране и реструктуриране на институциите за деца

Отговорни институции: ДАЗД

Реформирането на специализираните институции за деца и промяна на модела от институционалната към грижа от семеен тип, е един от основните приоритети на Държавната агенция за закрила на детето. Освен ежегодното проучване на състоянието и броя на децата в специализираните институции за деца в страната, ДАЗД осъществява мониторинг на дейността по проектирането и практическото осъществяване на реформата в специализираните институции за деца. След осъществения през октомври 2007 г. Национален мониторинг, през м. февруари - м. март 2008 г. се осъществи текущ мониторинг на дейността на регионалните и местни екипи, ангажирани с разработването на институционалните проекти и планове за закриване. Извършеният мониторинг отчете степента на изпълнение на планираните дейности, както и необходимостта от предприемане на мерки за оказване на място на допълнителна експертна помощ, там, където е необходимо.

Дейност 2.2. Прилагане на създадената методология и критерии за оценка на институциите, с оглед мониторинг на промените, за да могат да се гарантират правата на децата

Отговорни институции: ДАЗД

Мониторирането се осъществи по определена методика чрез създадената за целта отчетна електронна информационна карта и със съдействието на Агенцията за социално подпомагане. От отчетните карти се събра, по идентични с предишния мониторинг показатели, информация за:

- сформирани регионални екипи – заповеди, проведени работни срещи, изготвени планове за действие;
- сформирани местни екипи - заповеди, проведени работни срещи, изготвени планове за действие;
- изготвени анализи, по общини – анализи на рисковите групи деца, на ресурсите на средата и SWOT анализи;

- работа по институционалните проекти за реформиране и реструктуриране на домовете за деца - институции с готови проекти; институции, работещи по изготвянето на проекти; институции без проекти;
- работа по изготвяне на планове за закриване на институции - институции с готови планове, институции, работещи по изготвяне на плановете, институции без план за закриване.

Обобщената и анализирана информация е отразена в доклад "Текущ мониторинг на дейността на регионалните и местните екипи" и дава представа за достигнатия етап в разработването на проект за бъдещото развитие на специализираните институции за деца в цялата страна.

Във връзка с настъпилите промени след изборите за местна власт и на основата на обобщените и анализирани резултати от първия национален мониторинг (октомври 2007 г.) на дейността на областните и местни екипи по създаване на институционални проекти, експерти от Дирекция „Стандарти и анализи“ към ДАЗД подготвиха ситуационен анализ за общините с новоизбрани кметове и общински екипи. За целта е съставена информационна таблица с показатели от извършения мониторинг, съотнесена към данните за сменените кметски екипи в 22 региона на страната в 46 населени места (с 80 специализирани институции). Набелязани и инициирани са конкретни дейности за ускоряване процеса на реформиране или закриване на институциите. До всички кметове на общините, на чиято територия има домове за деца, са изпратени допълнително комплект методически указания, потърсено е съдействие за ускоряване на процеса от Националното сдружение на общините в Р България, Министерството на здравеопазването и от АСП.

Вторият Национален мониторинг беше осъществен в периода ноември - декември 2008 година. Отчетена е степента на изпълнение на планираните дейности на областно, местно и институционално ниво. Към м. декември 2008 г. от всичките 144 специализирани институции за деца, готови проекти за реформиране имат 108 домовете, 8 институции са с планове за закриване, които са в различна степен на изпълнение, реструктурирани са 4 институции. Подобрено е междуведомственото взаимодействие и повишен капацитетът на административните структури, работещи по закрилата на децата на областно и местно ниво. Съставен е аналитичен доклад.

Оказвани са на място практическа помощ и методическа подкрепа на всички общини, в които има институции за закриване. Проведени са работни срещи с общинските власти, методически са подпомогнати местните екипи за финализирането на Планове за закриване на: ДДЛРГ „Закрила“, с. Боровци, обл. Монтана; ДДЛРГ, с. Бърдарски геран, обл. Враца; ДДЛРГ „Иглика“, с. Осенец, обл. Разград; ДДЛРГ „Детски свят“, с. Галатин, обл. Враца и ДДЛРГ „Детелина“, с. Рабиша, обл. Видин.

В помощ на областните екипи, експерти от ДАЗД участваха в организираните от Техническото звено към УНИЦЕФ, ситуирано в АСП, областни конференции в регионите Перник, Видин и Русе. Представените концепции за развитието на услугите за деца и семейства в местната общност и на областно ниво се основават на извършените анализи за потребностите на средата и на конкретните деца от специализираните институции в областта, в съответствие с методиката на ДАЗД за разработване на проекти за промяна на институциите. На тези конференции бяха дефинирани проблеми, направени са изводи и са предложени насоки за реформиране в грижата за децата на местно ниво, кореспондиращи с направените от ДАЗД констатации и изводи.

Експертите от ДСА участваха и в организираните от МТСП работни срещи с кметовете на общините, в които се закриват специализирани институции за деца, директорите на съответните РДСП, директорите на домовете за деца, началник отделите „Закрила на детето“, представители на местните екипи за разработване на плановете за закриване и представител от МФ. По време на срещите са обсъдени дейностите, които реализират общините във връзка със

закриване на институциите и разкриването на нови социални услуги. Специално внимание бе отделено на разкриването на новите услуги и тяхното финансиране.

ЦЕЛ 3: Преглед и анализ на законодателната и институционалната рамка на системата за закрила на детето

Дейност 3.1. Създаване на експертен екип за анализ и преглед на кодексите, законите и подзаконовите нормативни актове в областта на закрила на детето

Отговорни институции: ДАЗД, всички органи по закрила, ЦКБППМН, партньори

Едно от решенията на Националния съвет за закрила на детето от м. февруари 2008 г. беше да се направи преглед и анализ на законодателната институционална рамка на системата за закрила на детето, с оглед промяна на законодателството, свързано с децата.

Вследствие на това решение беше създадена експертна работна група като се разшири съставът на работната група “Закрила на детето” към НСЗД, като в нея се включиха бивши членове на Съвета, както и представители на други институции – Консултативния съвет по законодателството към Народното събрание, Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта към Народното събрание, Върховната административна прокуратура, Института за правни науки към БАН, Столичната дирекция “Полиция”, Националната следствена служба, Софийската градска прокуратура и т.н. В рамките на няколко заседания в работната група бяха обсъдени и обобщени постъпилите предложения за законодателни промени от Министерството на правосъдието, Министерството на образованието и науката, Агенцията за социално подпомагане, Министерството на труда и социалната политика, Централната комисия за борба с трафика на хора, Централната комисия за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, УНИЦЕФ, Международната организация по труда и НПО - Фондация “Детски правен център”, Института за социални дейности и практики, Фондация за нашите деца, Фондация “Екип”, Сдружение “SOS – детски селища”, Сдружение “Детство без сълзи”, Фондация “Кентавър арт”, дирекциите “Социално подпомагане” и др.

Със заповед на министър-председателя от м. март 2008 г. беше създадена втората работна група с председатели г-жа Илонка Райчинова - зам. министър на правосъдието и г-жа Иванка Христова. В следствие на работата на двете работни групи беше изготвен доклад до министър – председателя на Р България, който на 3 юли 2008 г. беше одобрен на заседание на Министерски съвет. Докладът имаше за цел да се извърши преглед на нормативната уредба, регулираща обществените отношения в областта на закрилата на децата и де изготви предложение със законодателни промени и други мерки с цел гарантиране спазването правата на децата и насърчаване на отговорното родителство.

Предложените от работната група мерки обхванаха много и различни по степен нормативни актове, регулиращи отделните секторни политики за деца. В изпълнение на приоритетната цел за подобряване благосъстоянието на децата в Република България, на съответните министри беше възложено да разработят и внесат в Министерския съвет в срок до 30 ноември 2008 г. проекти за изменение и допълнение на действащите законови и подзаконови нормативни актове.

В изпълнение на решението на Министерския съвет, със заповед на министъра на труда и социалната политика беше сформирана междуведомствена работна група за разработване на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за закрила на детето. В междуведомствената работна група бяха включени както представители на съответните държавни институции, имащи отношение към отделните секторни политики, свързани със

закрилата на децата, така и представители на неправителствения сектор в тази област и на Националното сдружение на общините в Република България.

Дейност 3.2. Представяне на предложения в нормативната база за гарантиране ефективното прилагане на правата на децата

Отговорни институции: ДАЗД, всички органи по закрила, ЦКБПМН, партньори

Проектът на Закон за изменение и допълнение на Закона за закрила на детето беше приет от Министерския съвет на 27 ноември 2008 година и в момента се обсъжда в Народното събрание. Основните промени отразени в проекта са свързани с:

- Дефиниране на отговорностите на всички органи за закрила на детето и разписано задължение на органите по закрила да разработят Координационен механизъм за взаимодействие в съответствие със своите компетентности;
- Въвежда се нов вид социални услуги – резидентен тип, като върху дейността по настаняването в тях се въвежда съдебен контрол, с цел предотвратяване на злоупотреби с правото на децата да бъдат отглеждани в семействата си;
- Регламентирани са подробни отговорности на органите на управление на специализираните институции за предоставяне на социални услуги за деца, на социалните услуги за деца – резидентен тип и на социалните услуги за деца в общността;
- Разширен е съставът на Националния съвет за закрила на детето с цел по-широко представителство на ангажираните със закрилата на детето институции и засилване на координационните му функции;
- Засилена е ролята на общините не само при реализиране на държавната политика за закрила на детето и формиране на местната такава, но и като обединяващо и координиращо звено на политиките за всички деца на общинско ниво;
- Разширен е обхватът на нарушенията, повишени са санкциите за неизпълнение на задълженията по закона и е въведен по-строг контрол за спазване на утвърдените критерии и стандарти за предоставянето на социалните услуги за деца.

ЦЕЛ 4: Развиване на мерки за подкрепа на отговорното родителство

Дейност 4.1. Подкрепа на доходите на родителите/осиновители/, когато отглеждат деца с трайни увреждания и на семейства на роднини или близки и приемни семейства, при които са настанени деца с трайни увреждания по реда на чл. 26 от ЗЗД чрез предоставяне на месечна добавка в размер на 70% от минималната работна заплата за тези деца до 18 годишна възраст и до завършване на средно образование, но не по-късно от 20 г. възраст.

Отговорни институции: МТСП, АСП

Към 31.12.2008 г. средномесечният брой на подпомаганите по чл. 43 от ЗИХУ деца увреждания е 19 569, като общата изразходвана сума е 40 329 520 лв.

Дейност 4.2. Организиране на кампания за насърчаване на отговорното родителство, съвместно с гражданското общество и медиите. Организиране на училище за родители.

Отговорни институции: МТСП, ДАЗД

През 2008 г. МТСП продължи дейностите по кампанията „Отговорно родителство”, която има за цел да ограничи проявите на безотговорно родителско отношение и да насърчи настоящите и бъдещи родители да полагат грижи за децата си. Според социологическо проучване на Агенция Алфа Рисърч, проведено по поръчка на МТСП, 84% от запитаните българските граждани не одобряват безотговорното родителско поведение и злоупотребите с финансовата подкрепа, предназначена за деца. Общественото мнение подкрепя тезата, че родители, които не използват по предназначение средствата, отпуснати за отглеждане на деца, трябва да бъдат санкционирани. Според 81% от анкетиранияте, държавата трябва да прекрати помощите за безотговорните родители.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за семейни помощи за деца, семействата не получават помощи за децата, които са допуснали пет неизвинени отсъствия за месеца. При редовно посещение на училище, получаването на помощите се възобновява.

Дейност 4.3. Подкрепа на семействата с деца до завършване на средно образование на детето, но не повече от 20 г. възраст, обвързана с редовното посещаване на училище

Отговорни институции: МТСП, АСП

За 2007 г. средномесечно са подпомогнати 565 742 семейства и 835 012 деца. Изплатената сума е 192 647 544 лв. За 2008 г. с месечни помощи за деца средномесечно са подпомогнати 561 977 семейства за 828 276 деца. Изплатената сума е 251 383 182 лв.

Прави впечатление, че средномесечният брой на семействата, които получават месечни помощи за деца до завършване на средно образование по чл. 7 от ЗСПД, където има доходен критерий, за 2008 г. е намалял с 3 765 семейства (0,67%), в сравнение с 2007 г. Причината, поради която има намаление на броя на семействата се дължи на увеличените доходи на семействата.

С 6 736 (0,81%) средномесечно са по-малко децата, за които е изплатена помощта. Това е вследствие на влезлите в сила от 01.09.2007 г. промени в Правилника за прилагане на Закона за семейни помощи за деца, според които семействата не получават помощи за децата, които са допуснали пет неизвинени отсъствия за месеца.

За 2008 г. изплатените месечни помощи за деца са нараснали с 58 735 638 лв. (30,5%) в сравнение с 2007 г. Това увеличение е в резултат на увеличената месечна помощ за отглеждане на дете до 20 годишна възраст от 18 лв. за 1-во дете и 20 лв. за 2-ро, 3-то и т.н. дете на 25 лв. за всяко дете от 01.01.2008 г.

Към 31.12.2008 г. средномесечният брой на подпомаганите семейства с деца до завършване на средно образование на детето, но не повече от 20 годишна възраст, обвързана с редовното посещаване на училище, е 561 977 за 828 276 деца. Общата изразходвана сума е 188 274 921 лв.

Дейност 4.4. Осигуряване на доходи и финансова подкрепа на семейства, отговарящи на условията за месечно социално подпомагане, за децата, които отглеждат.

Отговорни институции: МТСП, АСП

През миналата година се подписа споразумение със Световна банка за заем в размер на 40 млн. евро, който ще финансира Проект за социално включване, насочен към децата на възраст между 0 и 7 години. Проектът цели да подкрепи усилията на българското правителство за социално включване чрез инвестиции в развитието в ранна детска възраст, като значителна част от стойността на заема е предвидена да се използва за подобряване на инфраструктурата за

целите на проекта. Проектът за социално включване е насочен към постигане на следните резултати: 1/ Подобрена училищна готовност на децата от семейства с ниски доходи и децата с увреждания на възраст до 7 години; 2/ Повишено благосъстояние на децата; 3/ Разширяване на обхвата на услугите, свързани с грижи за деца, предоставяни на децата с ниски доходи и децата с увреждания на възраст до 7 години.

За 2008 г. средномесечният брой на подпомаганите семейства, отговарящи на условията за месечно социално подпомагане е 42 804. Общата изплатена сума е 38 216 915 лв.

Дейност 4.5. Разкриване на Центрове за обществена подкрепа, където се предоставят социални услуги за придобиване на родителски умения за отглеждане и възпитание на децата, за преодоляване на кризи в семейството и насочване към тях.

Отговорни институции: АСП

Основните дейности, които се осъществяват в центровете за обществена подкрепа, са насочени към предотвратяване на изоставянето на деца и изграждане на родителски умения; на насилието и подкрепа на деца, жертви на насилие; на отклоняващо се поведение на децата; на отпадане от училище; информационни и консултативни услуги за деца и техните семейства; подбор и обучения на приемни семейства и кандидат-осиновиители; развитие на умения за самостоятелен живот на младежи, отглеждани в специализирани институции.

Към 31.12.2008 г. на територията на страната функционират 26 Центъра за обществена подкрепа с общ капацитет 1442. От тях за периода 01.01. - 31.12.2008 г. новоразкрити са 14 в следните общини:

Общ. Нови Пазар, обл. Шумен, общ. Пирдоп, София – област, общ. Разград, общ. Велико Търново, общ. Полски Тръмбеш, обл. Велико Търново, общ. Крумовград, обл. Кърджали, общ. Монтана, общ. Велинград, обл. Пазарджик, общ. Садово, обл. Пловдив, общ. Сопот, обл. Пловдив, общ. Раковски, обл. Пловдив, общ. Възраждане, София – град, общ. Връбница, София – град, общ. Враца.

Във връзка с процеса на деинституционализация, приоритет в работата на отделите “Закрила на детето” на територията на цялата страна са дейностите по превенция и реинтеграция. С цел тяхното практическо и реално осъществяване, е необходимо интензивното използване на ресурсите на предоставяните в Центровете за обществена подкрепа социални услуги, което подпомага процеса на намаляване броя на децата в специализирани институции.

С оглед на гореописаното, с указателно писмо от АСП в срок до 10.08.2008 г., е изискана от Регионалните дирекции за социално подпомагане, на чиято територия има разкрити Центрове за обществена подкрепа, да предоставят информацията относно:

- колко деца, настанени в специализирани институции и техните семейства са насочени и ползват услуги, предоставяни в Център за обществена подкрепа;
- конкретни постигнати резултати от ползването на социални услуги в Център за обществена подкрепа.

Посочената информация се изисква на всяко тримесечие.

От получените към момента данни биха могли да се обобщят следните резултати от предоставянето на услугите в ЦОП:

- подкрепа на семейства за посрещане на нуждите на детето и по лесната му адаптация при реинтеграция;
- формиране и реализиране на личността;
- развиване на социалната активност;
- повишаване на отговорното родителство;
- подобряване на взаимоотношенията в семейството.

Дейност 4.6. Разкриване на услуги за преодоляване на кризи в семейството и насочване към тях

Отговорни институции: АСП

От 01.01 до 31.12. 2008 г. председателят на ДАЗД е лицензирал 95 доставчици за 115 броя социални услуги за деца и семейства, в т. ч.:

- Център за обществена подкрепа- 14 бр.;
- Обучение, консултиране и подкрепа на кандидат – осиновители, осиновители и деца – 5 бр.;
- Приемна грижа – 8 бр.

Оказана е помощ и методическа подкрепа на 73 доставчици на социални услуги за деца, включително и 14 писмени указания и искане за допълнителна информация от кандидат-доставчици. В приемната на ДАЗД са проведени и 16 консултации по конкретни въпроси, основно свързани с взаимодействието на доставчика с Дирекция „Социално подпомагане” и местната власт.

За улесняване на доставчиците, е направено подробно указание за процедурата и реда, изискванията и последователността в описанието, направено в заявленията за лицензиране, което ще бъде качено в рубриката "Лицензиране" на сайта на ДАЗД. Разработена е и изпратена до всички лицензирани доставчици на социални услуги за деца информационна карта, съдържаща информация за реално предоставяните услуги и дейности по проекти, за капацитета, броя на издадените направления и броя ползватели на социалните услуги за деца и семейства.

Подкрепата на действащите доставчици на социални услуги за деца с оглед прилагането на приетите критерии и стандарти, се изразява и в разработването и предоставянето, по искане на доставчиците, на писмени указания на 7 специализирани институции за деца и на 5 доставчици на социални услуги в общността.

От м. април 2008 г. в общ. Велико Търново е стартирал проект “Подкрепа на семейството. Превенция на изоставянето” на SOS – Детски селища – България. Проектът предоставя алтернативни услуги за деца и семейства в риск, с цел оставане на детето в семейството и предотвратяване на настаняването му в институция. В тази връзка между Дирекция “Социално подпомагане” – Велико Търново и SOS – Детски селища – България, е сключено споразумение за партньорство.

От м. март 2008 г. на територията на общ. Алфатар е разкрит Кризисен център за преодоляване на възникнали кризи в семейството, който е делегирана от държавата дейност.

Дейност 4.7. Провеждане на дискуссионни форуми относно синдрома на родителското отчуждаване при децата на разделени родители

Отговорни институции: ДАЗД, АСП, партньори

Он-лайн консултиране на родители в подкрепа на отглеждането и възпитанието на децата в семейна среда.

Във връзка с поставени конкретни въпроси в рубриката Клуб „Родител” и на e-mail-а на ДАЗД са дадени 36 броя писмени отговори. Въпросите са разнообразни, свързани са както с реда и условията да се стане приеман родител, за правата на децата в риск, така и с конкретни проблеми във взаимоотношенията между родители и деца.

На 10 – 11.03.2008 г. в Софийския университет “Св. Климент Охридски” е проведена Първата Научно–приложна конференция на тема “Защита на детето при раздяла на родителите”. На конференцията са взели участие различни специалисти, ангажирани по проблемите на децата на разделени родители и представител на Агенция за социално подпомагане.

На 11.06.2008 г. представители от отдел “Закрила на детето” са взели участие в открит форум “Отговорното родителство – за нас е важно да бъдем добри”, организирано от Асоциация “Да съхраним жената” и Фондация “Искам бебе”.

Във връзка със зачестилите случаи на родителско отчуждаване, Дирекция “Закрила на детето” организира и провежда съвместни работни срещи по конкретни случаи с широкото участие на ангажираните отдели “Закрила на детето”, други институции и неправителствени организации.

Дейност 4.8. Информирание за форми и начини за семейното планиране

Отговорни институции: МЗ, МОН, партньори

От 2004 г. МЗ работи по проект BUL1R205 «Подобряване на сексуалното и репродуктивно здраве на младите хора в България», реализиран съвместно от МЗ и МОН с финансовата подкрепа на ФНООН. Основната цел на проекта е да се подобри сексуалното и репродуктивно здраве на младите хора в България чрез подпомагане на достъпа им до услуги и информация и чрез въвеждане на информационно-образователни инициативи по въпросите на сексуалното и репродуктивното здраве. Проектът се реализира в 8 пилотни общини - Враца, Ловеч, Сливен, Търговище, Попово, Козлодуй, Троян и Нова Загора. Проектът е насочен предимно към младите хора на възраст между 10 и 24 години, за които се предоставя здравна просвета по сексуално и репродуктивно поведение, а също така и към здравните специалисти: общопрактикуващи лекари, акушер-гинеколози, дерматолози и специалисти по венерически болести, експерти от отделите “Опазване на общественото здраве” към РИОКОЗ, медицински специалисти от училищата; специалисти от системата на образованието, учители от V до XII клас, педагогически съветници. В РИОКОЗ - Враца, Ловеч, Сливен и Търговище функционират Информационно-образователни центрове по сексуално и репродуктивно здраве.

С подкрепата на УНИЦЕФ през 2008 г. в Перник продължава дейността на пилотен Младежки здравен център, който се ръководи от Асоциация „Здраве и бъдеще” и предлага безплатно за клиентите психологически консултации по проблемите на младите хора, по въпросите на репродуктивното здраве и семейното планиране, профилактика, диагностика и лечение на ППИ, в сътрудничество с КАБКИС се извършва изследване за ХИВ и пред- и след-тестово консултиране за ХИВ/СПИН и ППИ.

Дейност 4.9. Разширяване на дейността на МКБППМН за работа с родители и популяризиране на опита на “училища за родители” към местните комисии

Отговорни институции: ЦКБППМН

ЦЕЛ 5: Развиване на мерки в подкрепа на родителите при наличие на риск за детето от изоставяне

Специално място сред мерките в подкрепа на децата в риск, във връзка с политиката за закрила на детето, която България провежда и последователно модернизира в последните години, заема системата за социалните услуги и системата за грижа за деца. Основната цел на политиката по отношение на социалните услуги за деца е отглеждането на детето в семейството и подкрепа на родителите

Дейност 5.1. Подкрепа на семействата в съответствие и изпълнение на основната цел на ЗЗД – отглеждане на децата в семейна среда, чрез развитието на алтернативни услуги за деца, както и чрез предоставяне на финансови помощи и/или помощи в натура

Отговорни институции: МТСП, АСП

През 2008 г. продължиха дейностите на МТСП по Програма „Закрила на децата чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда“. Целта на програмата е оказване на финансова подкрепа на семействата за отглеждане на децата в семейна среда. Финансовата подкрепа е част от работата по превенция на изоставянето, реинтеграция, при настаняване на деца в семейства на роднини и близки, при настаняване в приемни семейства.

С бюджета за 2008 г. са утвърдени 6 000 000 лв. за дейностите по Закона за закрила на детето. През 2008 г. са отчетени средства в размер на 5 488 932 лв. за 3 585 средномесечен брой случаи, в това число са изплатени на 87 професионални приемни родители заплати и осигурителни вноски в размер 245 744 лв. През 2007 г. са изразходвани 4 599 603 лв. за 3 436 средномесечен брой случаи, като в това число са изплатени на 33 професионални приемни родители заплати и осигурителни вноски в размер 12 660 лв.

От предоставената информация може да се направи извод, че в сравнение с 2007 г. се е увеличил средномесечния брой случаи, при които е оказана финансова подкрепа. Значително е увеличен и броят на месечните помощи за настанените деца в семейства на роднини и близки, както и средствата за децата, настанени в приемни семейства.

През 2008 г. са отчетени средства в размер на **5 488 932 лв. за 3 585** средномесечен брой случаи, За превенция на изоставянето са отпуснати помощи за **75** средномесечен брой случаи.

За реинтеграция на деца са отпуснати помощи за **17** средномесечен брой случаи.

За деца, настанени в семейство на роднини и близки, са отпуснати помощи за **3 336** средномесечен брой случаи.

За деца, настанени в приемни семейства, са отпуснати средства за **185** случая. На **87** професионални приемни родители са изплатени заплати и осигурителни вноски в размер на **245 744 лв.**

За периода от 01.01. до 31.12.2008 г. отделите “Закрила на детето” в страната работят по:

- **3 102** случая по превенция на изоставянето на деца, от които **1 218** са успешно приключили;
- **2 397** случая по реинтеграция, от които **1 427** са успешно приключили;
- **1 296** случая на деца, настанени при близки и роднини;
- **91** деца, настанени в приемни семейства.

Дейност 5.2. Разкриване на социални услуги - Звено “Майка и бебе” за превенция на изоставянето и насочване на децата и семействата към тях.

Отговорни институции: АСП

Към 31.12.2008 г. на територията на страната функционират 9 Звена “Майка и бебе”, като няма новоразкрити за периода.

С указателно писмо от АСП в срок до 10.08.2008 г., е изискана от Регионалните дирекции за социално подпомагане, на чиято територия има разкрита социална услуга Звено “Майка и бебе”, да предоставят информацията относно:

- как отделите “Закрила на детето” използват съществуващите ресурси и възможности, които предлага Звено “Майка и бебе”;

- какви трудности срещат в насочването към услугата Звено “Майка и бебе” на майки в риск да изоставят децата си;

- какви пречки срещат на ниво родилен дом, за осъществяването на ранна превенция на изоставянето на деца;

- защо разкритите Звена “Майка и бебе” в страната са с незапълнен капацитет;

- познават ли разпространената методика за условията и начина на предоставяне на социалната услуга Звено “Майка и бебе”;

- какви предложения биха дали за преодоляване на съществуващите трудности и препятствия за предоставянето на услугата и функционирането ѝ с пълен капацитет?

Посочената информация се изисква на всяко тримесечие.

От получените към момента данни биха могли да се обобщят следните трудности за функционирането на услугата Звено “Майка и бебе” :

- напускане на родилното отделение на майката, без да е регистрирано раждането на детето;

- нежелание от страна на майките да ползват тази услуга, тъй като не са добре информирани какви са принципите и целите на работата в Звено “Майка и бебе”;

- липса на информация за евентуални признаци и индикации за изоставяне на новородено по време на бременността;

- липса на възможности за спешни безплатни медицински изследвания;

- забавяне на информацията относно наличието на риск от изоставяне на ниво родилен дом;

- оказване на влияние върху родилката от персонала на родилния дом за изоставяне на детето преди осъществяването на среща с представител на ОЗД;

- персонала на родилни отделения не е обучен и мотивиран да работи в насока превенция на изоставянето;

Едно от основните предложения, които са представени на вниманието на дирекция “Закрила на детето”, са за разкриване на ефективна и реална последваща социална услуга, която биха могли да ползват напускащите Звено “Майка и бебе”.

През отчетния период е утвърдена и разпространена Методика за условията и начина на предоставяне на социалната услуга Звено “Майка и бебе“, която е предоставена на всички Дирекции “Социално подпомагане” и общини.

Дейност 5.3. Осъществяване на мерки за предотвратяване на изоставянето, чрез осигуряване на педагогическа, психологическа и правна помощ на родителите. Насочване към подходящи социални услуги в общността

Отговорни институции: АСП

На територията на цялата страна отделите “Закрила на детето” предлагат и осъществяват педагогическа, психологическа и правна помощ на деца и техните родители, като част от мерките за закрила в семейна среда.

Дейност 5.4. Развитие на капацитета на отделите “Закрила на детето”

Отговорни институции: АСП, ДАЗД

На територията на страната се провеждат обучения, семинари и различни конференции в партньорство с неправителствени организации, ангажирани по проблемите на закрилата на децата.

Във връзка с утвърдената от Изпълнителния директор на АСП програма за провеждане на обучителни семинари за повишаване на професионалната компетентност на работещите по закрила на детето на тема “Партньорството в процеса на деинституционализация” към 31.12.2008 г., е проведено обучение на територията на всички РДСП, в резултат на което са обучени 275 представители на отдели “Закрила на детето”.

През м. февруари е проведен и обучителен семинар на тема “Партньорство за противодействие на трафика на хора в България”.

Продължават обучителните модули “Детето и неговите симптоми”, провеждани от Асоциация “Дете и пространство” за социални работници от отделите “Закрила на детето” и представители на специализираните институции за деца с увреждания. Преминалите обученията за отчетния период са 14 души, представители на отделите “Закрила на детето”.

През отчетния период стартира съвместен проект на АСП и Холандското правителство по програма МАТРА ФЛЕКС, в резултат на който е проведено част от заложеното обучение на тема “Повишаване на капацитета на системата за закрила на децата в България”. Към настоящия момент обучението са преминали 90 души, представители на отделите “Закрила на детето”.

Във връзка с текущото обучение на кадри в отделите “Закрила на детето” и преминалите съкращения в структурата на АСП, се предприема пренасочване на щатни бройки от отделите “Социална закрила”.

Дейност 5.5. Създаване на регламентиран механизъм между родилни отделения, ОЗД, ДМСГД за предотвратяване постъпване на детето в институция

Отговорни институции: АСП, МЗ, ДАЗД

Дейностите по превенция на изоставянето на новородени деца са от изключително значение на ниво родилен дом, тъй като за голяма част от децата, отглеждани в ДМСГД, входът към институцията е родилното отделение. От гледна точка на социалната проблематика и политика, изоставяне на новородено се разглежда във връзка с риска от институционализиране на детето. В тази връзка продължава добрата практика на взаимодействие и координация между лечебните заведения, към които има родилни отделения и отделите за закрила на детето. Задача на социалния работник е да окаже правна, психологическа или финансова подкрепа на родителя /родителите и да работи със семейството за приемане на детето, а ако това е невъзможно - да осигури алтернатива за майката и я насочи към други услуги, включително и към звената “Майка и бебе”, функциониращи в Комплексите за социални услуги за деца и семейства.

Една от основните и приоритетни задачи на отделите “Закрила на детето” на територията на цялата страна, е да регулират входа към специализираните институции за деца.

В тази връзка са изградени механизми между родилните отделения и отделите “Закрила на детето”. В случаите, когато бъде установен риск от изоставяне на дете на ниво родилен дом, в срок от 24 часа социален работник посещава майката и бебето и започва незабавна работа по превенция на изоставянето. В резултат на направеното посещение се предоставят социални услуги, консултации и подкрепа, отпускат се еднократни помощи за подкрепа и се осъществяват дейности, предвидени в изготвен план за действие. При необходимост детето се настанява в семейство на близки или роднини. Настаняване в специализирана институция се предприема само в краен случай, след изчерпване на всички други възможности, с изключение на случаите, в които има непосредствен риск за живота и здравето на детето.

През м. юни 2008 г. е подписано споразумение за сътрудничество между община Стара Загора, МБАЛ “Проф. Д-р Ст. Киркович”, РДСП и ДСП – Стара Загора, Сдружение “Самаряни”, Сдружение “Свят без граница”, Българска асоциация по семейно планиране, Фондация “Подслон за човечеството” и АРК България за развиване на модел на социална работа и практика, насочен към ранно идентифициране на проблемите на деца и семейства в риск и бързо реагиране, посредством предоставяне на мултидисциплинарна подкрепа.

Предприети са и действия със законодателен характер. С проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за здравето, който е представен на вниманието на Народното събрание, се предвижда въвеждането на задължение за всички медицински специалисти да уведомяват дирекциите „Социално подпомагане” за всяко дете в риск от изоставяне или насилие. Със Закон

за изменение и допълнение на Закона за лечебните заведения, който предстои да бъде представен на вниманието на Министерския съвет, се предвижда въвеждането на задължение за ръководителите на лечебните заведения да осигуряват условия за активно взаимодействие на самите лечебни заведения с АСП. Предлага се неизпълнението на всяко от задълженията да бъде санкционирано с глоба.

Дейност 5.6. Създаване на екипи за ранна интервенция при семейства с деца с увреждания

Отговорни институции: МЗ, АСП, ДАЗД

Разработена е, във връзка с провеждане на проучване за нагласите на родителите на деца с увреждания относно социалните услуги и доброволческите дейности в подкрепа на децата с увреждания, информационна карта за проучване нагласите на родителите.

По предложение на фондация «Център за Надежда» е разработен съвместен проект на ДАЗД, фондация «Център за Надежда», МОН, АХУ, Столична община и др. за промяна на нагласите и възпитание в толерантност към децата с увреждания, който да се осъществи пилотно в няколко детски градини в гр. София.

Предложенията за законодателни промени, посочени в изложението по дейност 5.5. са относими и към дейност 5.6.

Риск от изоставяне съществува и след като детето напусне родилното отделение. Едно от местата, на които може да се осъществява превенция на този риск са дневните центрове на домовете за медико-социални грижи за деца. В тях се приемат предимно деца с увреждания. Децата се обслужват от мултидисциплинарните екипи, създадени и функциониращи в домовете за медико-социални грижи за деца. Понастоящем се търсят възможности с помощта на различни проекти да се развият дневни центрове и в ДМСГД, в които такива липсват.

ЦЕЛ 6: Развиване на социални услуги в общността за подкрепа на децата и семействата

Дейност 6.1. Идентифициране на потребностите в общността, планиране и разкриване на социални услуги в общността

Отговорни институции: АСП, общини

Съгласно нормативната уредба Дирекция «Социално подпомагане» извършва анализ на целевите групи деца и семейства, на които могат да се предоставят социални услуги, проучва и идентифицира конкретните потребности в общността на територията на дирекцията. На база на отчетените потребности се планира развитието на социалните услуги в общинската стратегия.

На 17.04.2008 г. в община Ямбол е проведена кръгла маса, на която е разисквана темата за необходимостта от разкриване на нови социални услуги за деца и възрастни на територията на общината. На базата на направени от отдел «Закрила на детето» анализи, е отправено предложение за разширяване на обхвата и мрежата от социални услуги за деца. На преден план са изведени проблеми, като липса на сътрудничество между семействата на деца, настанени в специализирани институции и между самите институции, от което произтичат: ограничаване на възможностите за реинтеграция; очертава се недостатъчна автономност на напускащите институциите и липса на мрежа за подкрепа.

Дейност 6.2. Анализ и оценка на потребностите за планиране и развиване на услуги в общността на регионално ниво

Отговорни институции: ДАЗД, НСОРБ

Дейност 6.3. Подпомагане разработването на общински стратегии за закрила на детето, които да посочват услуги, необходими за ускоряване на деинституционализацията

Отговорни институции: ДАЗД, НСОРБ

За *развиване на социални услуги в общността* за подкрепа на децата и семействата, необходими за ускоряване на деинституционализацията, ДАЗД оказва регулярна методическа помощ при разработване на общинските политики за закрила на децата и планирането на развитието на социалните услуги за деца. Новият подход на анализ и дългосрочно планиране ангажира участието на всички партньори в процеса на местно и регионално ниво, проявен основно във дейността на областните и местни екипи, ангажирани с разработването на институционални проекти за бъдещото развитие на институционалната грижа. От изключителна важност преди разработването на проектите е наличието на добре анализирана информация, свързана с ресурсите на ниво община и на ниво специализирана институция. Анализът на човешките ресурси касае наличие на различни професионалисти, както и дефицита от такива на ниво община и на ниво специализирана институция. Той дава ясна представа за това с какви специалисти разполага общината и с какви специализираната институция. Анализът на ресурсите на средата включва и състоянието на наличната инфраструктура от гледна точка на комуникации и услуги за деца и семейства, както и организационен потенциал, финансови и комуникационни ресурси. Създаването на конкретните институционални проекти активизира и процеса на актуализиране на общинските политики за деца, включително и анализирането и планирането на услугите в общността. До 88 общински администрации са изпратени комплект материали на хартиен и електронен носител, свързани с реформата в институционалната грижа.

В периода ноември 2007 г. - февруари 2008 г. Държавната агенция за закрила на детето, със съдействието на Агенцията за социално подпомагане извърши текущ мониторинг на областните и местни екипи, ангажирани с разработването на институционални проекти за бъдещото развитие на институционалната грижа по определена методика и създадената за целта отчетна електронна информационна карта. След направените констатации и изводи са проведени работни срещи и е оказана конкретна помощ на местните екипи в общините Берковица, Трън, Горна Козница, Белоградчик и др.

Оказана е методическа помощ за подобряване процеса на планиране на социални услуги за деца и семейства на регионално ниво / Видин и Русе/. Разработен е проект от минимален пакет социални услуги за деца и семейства. Изготвени са доклади.

ЦЕЛ 7: Подобряване на благосъстоянието на децата чрез реформа на институционалните грижи

Дейност 7.1. Реформиране и закриване на 6 специализирани институции за предоставяне на социални услуги за деца

Отговорни институции: МТСП, АСП, ДАЗД, общини

Съгласно Постановление № 33 от 26.02.2008г. на Министерски съвет, от Републиканския бюджет са осигурени средства в размер на 8 000 000 лв. за финансиране на дейностите във връзка с реформирането и закриването на 6 специализирани институции за предоставяне на социални услуги за деца.

Разработени и утвърдени са планове за закриване на домовете за деца, лишени от родителска грижа в с. Осенец, общ. Разград, с. Галатин, общ. Криводол, обл. Враца, с. Бърдарски Геран, общ. Бяла Слатина, обл. Враца, с. Рабиша, общ. Белоградчик, обл. Видин, с. Боровци, общ. Берковица, обл. Монтана и Дом за деца с умствена изостаналост в с. Горна Козница, общ. Бобов дол.

1. Със Заповед № Д01/219 от 29.02.08 г. на министъра на труда и социалната политика, са сформирани екипи по места;

2. Направени са актуални оценки на всички деца, настанени в изброените специализирани институции;

3. На сесии на общински съвети са приети планове за закриване на специализираните институции;

4. Планирано е разкриване на нови социални услуги в общността – Центрове за настаняване от семеен тип, Защитени и преходни жилища;

5. С писмо от 25.06.2008 г., на министъра на труда и социалната политика до министерство на финансите, е предложено изменение на бюджетните взаимоотношения на общините с държавния бюджет в частта за делегираните от държавата дейности;

6. Общините, на чиято територия се закриват горепосочените институции, са получили средствата от държавния бюджет и са в процедура за обществена поръчка за проектиране и избиране на фирми – изпълнителки на строителните дейности.

Изпълнението на горепосочените дейности се координира от АСП чрез провеждане на регулярни работни срещи с широко участие на кметове, директори на домове и представители на Д"СП", както и работни посещения на експерти по места.

През първото полугодие на 2008 г. е открита една специализирана институция за социални услуги за деца - ДДЛРГ „Надежда” в гр. Стара Загора, със Заповед №. РД 01-455/29.05.2008 г. от 01.05.2008г. /В община Стара Загора се развива пилотна програма на Фондация „АРК” – „Деинституционализация на услугите за деца и семейства”, в резултат на която децата от дома бяха настанени в алтернативни форми на грижа в общността – Центрове за настаняване от семеен тип.

Основна цел на екипите от експерти на териториално и национално ниво е те да подпомагат съответните общински администрации при осъществяването на дейностите за реформирането и закриването на специализираните институции за предоставяне на алтернативни социални услуги за деца. Представители на Държавната агенция за закрила на детето, съвместно с екипите работят по процеса на закриване на домовете и разкриване на алтернативни социални услуги за деца.

През третото тримесечие на 2008г. е открита една специализирана институция за деца – ДДЛРГ – Крумовград, в резултат, на което са разкрити два Центъра за настаняване от семеен тип и Център за обществена подкрепа.

Дейност 7.2. Осигуряване на адаптирани моторни превозни средства за нуждите на специализираните институции за предоставяне на социални услуги за деца с увреждания

Отговорни институции: МТСП, АСП

Съгласно Постановление № 33 от 26.02.2008 г. на Министерски съвет от Републиканския бюджет са осигурени средства за закупуване на адаптирани моторни превозни средства за нуждите на специализираните институции за предоставяне на социални услуги за деца с увреждания в размер на 1 500 000 лв.

На 08.12.2008 г. закупените моторни превозни средства са раздадени на всички 26 специализираните институции за предоставяне на социални услуги за деца с увреждания.

Дейност 7.3. Актуализация на размера на месечните средства за децата, настанени в домове за деца, лишени от родителска грижа, които посещават училище

Отговорни институции: общини

В началото на 2008 г. Министерският съвет прие Постановление за осигуряване на допълнителни средства в размер на 8 млн. лева за финансиране на дейностите във връзка с реформиране и закриване на 6 специализирани институции за предоставяне на социални услуги за деца. Необходимите средства са предоставени на съответните общински бюджети. Провежда се постоянен мониторинг на процеса на закриване, реформиране и реструктуриране на специализираните институции за деца. По постановлението се осигуриха и 1,5 млн. лева и бяха закупени адаптирани моторни превозни средства за нуждите на всички специализирани институции за деца с увреждания.

Помощ и методическа подкрепа в разработването на плановете за закриване за определените за закриване 6 институции, бе оказана на място от експертите на държавните институции за местните екипи и общинските власти:

- ДДЛРГ в с. Бърдарски геран; общ. Бяла Слатина
- ДДЛРГ „Иглика“ в с. Осенец; община Разград;
- ДДЛРГ “Детелина” - с. Рабиша, общ. Белоградчик;
- ДДЛРГ с. Боровци, общ. Берковица;
- ДДЛРГ с. Галатин, общ. Криводол, обл. Враца;
- ДДЛРГ гр. Трън, обл. Перник.

За оказаната на място подкрепа при изготвяне на Плановете за закриване на институциите за деца е извършен анализ и е предоставен обобщен доклад на ръководството на ДАЗД, като информацията е изпратена и до АСП и МТСП.

От направените анализи и изводи бяха изведени проблемните области и разработени конкретни политики, като *„Национален план за действие за реформа в институционалната грижа за деца в Р България 2008 -2011г.“*, приет през 27 ноември 2008 г.от МС. Националният план, основаващ се на задълбочен анализ на функционирането и ефективността на системата за закрила на детето, отразява идентифицираните проблеми и предоставя единен механизъм за провеждане и координиране вече не на реформа в самите институции, а на промяна на организацията и подхода във формите на грижа и постепенно отмиране на съществуващия тип институции. Планът с конкретните дейности, мерки и отговорности, е разработен от създадената със заповед на председателя на ДАЗД междуведомствена експертна група. Дейностите, заложи в него са съгласувани с всички ангажирани в процеса министерства и обществени организации, което представлява гаранция за ефикасното и отговорно участие на последните в изпълнението на плана. Проектът на Плана е предоставен на МТСП за съгласуване.

На 13 март 2008 г. Министерският съвет прие Постановление № 48 за изменение на Постановление № 207 на Министерски съвет от 03.10.1994 г. за условията за получаване на стипендии от учениците след завършване на основното образование, обн. ДВ, бр. 83 от 1994 г., изм., бр. 63 от 1995 г., бр. 5 от 1999 г., бр. 15 от 2000 г., доп., бр. 8 от 2001 г., изм., бр. 5 от 2002 г., бр. 11 от 2003 г. Направените изменения са в унисон с политиката, която следва правителството за даване на равни възможности на всички български деца, без оглед на техния социален статус. Размерът на месечните средства за децата, настанени в домове за деца, лишени от родителска грижа, които посещават училище, се увеличи на 30 лева, които се изплащат по бюджетите на общините, на чиято територия се намират съответните домове. Тези средства се получават от децата, които посещават училище, което е в синхрон с цялостната политика на правителството по превенция на отпадането от училище.

С Постановление № 142 от 20.06.2008 г. Министерският съвет прие изменение и допълнение на Тарифата за таксите за социални услуги, финансирани от републиканския бюджет. От заплащане на такси за ползване на социални услуги бяха освободени всички деца до 18 годишна възраст, както и тези, които учат - до завършване на средното си образование, но не повече от 20 годишна възраст. Такси в домовете за деца заплащат вече потребителите на услугата, които са навършили 18 годишна възраст и не посещават училище.

В допълнение, от 1 юли 2008 г. е осигурено увеличаване на стандартите за финансиране на домовете за деца, лишени от родителска грижа /с 50 на сто и от 3974 лв. стават 5961 лв. за дете/.

ЦЕЛ 8: Развиване на алтернативни семейни грижи

Дейност 8.1. Популяризиране и развиване на приемна грижа в национален мащаб, чрез провеждане на национална кампания

Отговорни институции: АСП, ДАЗД

Във връзка с възникващите трудности при набирането и утвърждаването на приемни семейства ДАЗД извърши анализ на развитието на услугата «приемна грижа». Анализът идентифицира основните проблеми и необходимостта от промяна в подхода към този вид услуга - като цялостен процес, състоящ се от няколко етапа, в начините на финансиране и обезпечаване на всички дейности, което изисква обмислена, а не самоцелна промяна на нормативната база.

С Писмо № 9100-143/13.06.2008 г. на изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане, е разпространена изработената и утвърдена от мултидисциплинарен екип методика за условията и начина за предоставяне на социалната услуга «Приемна грижа».

Във връзка с необходимостта от популяризиране на приемната грижа, като алтернативна услуга:

1. Периодично и регулярно на територията на цялата страна се реализират кампании за информиране на обществеността и за популяризиране на приемната грижа, като алтернатива на институционалното отглеждане на деца;

2. Експерти от дирекции «Социално подпомагане» регулярно участват в медийни изяви, касаещи приемната грижа.

От началото на 2008 г. на територията на общ. Стара Загора функционира Областен център по приемна грижа във връзка, с което е подписано споразумение за сътрудничество с общините на територията на област Стара Загора.

Дейност 8.2. Разкриване на услугата «Център за настаняване от семеен тип» в национален мащаб като иновативен модел за деинституционализация на децата

Отговорни институции: АСП, общини

Към 31.12.2008 г. на територията на страната функционират 6 Центъра за настаняване от семеен тип с общ капацитет 83, от които новоразкрити за периода са 5 в следните общини:

Със заповед № РД 01 – 765 от 17.07.2008 г. на Изпълнителния директор на АСП е разкрит Център за настаняване от семеен тип в с. Бата, общ. Поморие, обл. Бургас;

Със заповеди № РД 01 – 741 от 14.07.2008г. и № РД 01 – 742 от 14.07.2008 г. на Изпълнителния директор на АСП са разкрити два Центъра № 1 и № 2 за настаняване от семеен тип на територията на общ. Крумовград, обл. Кърджали;

Със заповед № РД 01 – 1164 от 14.10.2008 г. на Изпълнителния директор на АСП е разкрит Център за настаняване от семеен тип на територията на общ. Борован;

Във връзка със закриването на ДДЛРГ “Надежда” – Стара Загора, към м. март 2008 г., на територията на общ. Стара Загора са разкрити 5 малки групови домове, еквивалент на Център за настаняване от семеен тип, които от 01.01.2009 г. се предвижда да бъдат делегирана от държавата дейност.

През отчетния период по предложение на община Русе, съществуващото Звено “Майка и бебе” е трансформирано в “Център за настаняване от семеен тип”, поради установена необходимост за предоставяне на услуги за деца с увреждания.

Дейност 8.3. Консултиране, насочено към подобряване качеството на грижи за настанените деца в семейства на роднини и близки или в приемни семейства

Отговорни институции: АСП

Между работещите по закрила на детето и семействата на роднини и близки, при които са настанени деца по реда на чл. 26 от ЗЗД, са изградени пълноценни и отговорни взаимоотношения. Същите периодично се информират и консултират от отдел “Закрила на детето” относно индивидуалните потребности на децата. Периодично се извършват прегледи на плановете за действие по случаите на деца, настанени в семейства на роднини и близки. Семействата, на които са отпуснати финансови помощи по реда на ППЗЗД, се наблюдават за правилното разходване на сумите.

ЦЕЛ 9: Увеличаване достъпа до дневни грижи за деца

Дейност 9.1. Разкриване и насочване към дневни форми на социални услуги в общността – център за деца на улицата, дневен център за деца с увреждания – и укрепване на капацитета им

Отговорни институции: АСП, ДАЗД, НПО

Към края на 2008 година функционират над 230 социални услуги в общността за деца и младежи:

- дневни центрове за деца и младежи с увреждания - 53
- центрове за обществена подкрепа - 26;
- центрове за работа с деца на улицата -9;
- звена “Майка и бебе” - 9;
- център за настаняване от семеен тип - 6;
- кризисни центрове - 6;
- приюти за безнадзорни деца - 5;

Към 31.12.2008 г. на територията на страната функционират 69 защитени жилища, които предоставят услуги за деца, младежи и възрастни хора с увреждания, и 53 Центъра за социална рехабилитация и интеграция за деца с общ капацитет 1938, като от тях новоразкрити са 5 в следните общини:

Общ. Варна – 2, общ. Кюстендил, общ. Перник, общ. Мадан.

Към 31.12.2008 г. на територията на страната функционират 56 Дневни центъра за деца с увреждания с общ капацитет 1707, от тях новоразкрити са 13 в следните общини:

Общ. Севлиево, общ. Горна Оряховица, общ. Елена, общ. Ихтиман, общ. Момчилград, с. Дълбок дол, общ. Троян, общ. Панагюрище, общ. Златоград, общ. Роман, общ. Пловдив, общ. Кърджали, общ. Тетевен, общ. Ракитово.

Към 31.12.2008 г. на територията на страната функционират 9 Центъра за работа с деца на улицата с общ капацитет 153, от тях новоразкрити са 2 в следните общини:

Общ. Костинброд, общ. Русе.

ПРИОРИТЕТ № II - ОСИГУРЯВАНЕ НА РАВЕН ДОСТЪП ДО КАЧЕСТВЕНА ПРЕДУЧИЛИЩНА ПОДГОТОВКА И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ НА ВСИЧКИ ДЕЦА

ЦЕЛ 1: Разработване на механизъм за проследяване на записването и движението в образователната система на децата

Дейност 1.1. Училищните ръководства, съвместно с местните власти да разработят и приложат система за оценка на риска от отпадане от училище.

Отговорни институции: МОН, общини

Стартира изпълнението на дейностите по пилотен проект „Превенция на отпадането от училище на общинско ниво”. По проекта е планирано провеждане на обучение по проектиране и осъществяване на училищни политики в 3 модула:

- Диагностика и мониторинг на риска от отпадане на училищно ниво.
- Работа с деца в риск от отпадане.
- Работа с родители на деца в риск от отпадане.

Дейност 1.2. Повишаване ролята на училищните настоятелства в създаването на стимулираща учебна среда.

Отговорни институции: МОН

Създадени са възможности за разработване на проекти за изграждане на стимулираща образователна среда в училищата чрез партниране на училищата и училищните настоятелства по обявената схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Да направим училището привлекателно за младите хора” по линия на оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” - приоритетна ос 4 “Подобряване на достъпа до образование и обучение”, основна област на интервенция “Децата и младежта в образованието и обществото”.

Дейност 1.3. Разработване на програми и проекти за превенция на отпадането на учениците от училище.

Отговорни институции: МОН

Разработена е Национална програма „С грижа за всеки ученик”, модул „Осигуряване на допълнително обучение на учениците за повишаване на нивото на постиженията им по общообразователна подготовка”. Бенефициенти по програмата са общински и държавни училища, получили покана чрез регионалните инспекторати по образованието, на базата на резултатите от външното оценяване. Бюджетът на конкретния модул е 1 млн. лв. Целите на модула са: осигуряване на възможност за допълнително обучение на деца, които имат проблеми с усвояване на учебния материал; мотивиране на учителите за работа с учениците, отчитайки индивидуалните им способности и интереси; стимулиране на прилагането на иновативни подходи в преподаването и ученето за децата с различни способности. По този модул са финансирани общо 697 проекти.

Изготвен е Национален план за действие за намаляване на броя на отпадналите и необхванатите ученици в задължителна училищна възраст (2008-2013), който е изпратен за съгласуване.

Министерството на образованието и науката, чрез дирекция „Политика в общото образование”, е бенефициент по Компонент 1 от схемата за директно предоставяне на финансова помощ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”. Проектът, който е с наименование „Образователни услуги за ученици, изоставащи от учебния материал и деца с изявени дарби”, Компонент 1 - ”Подкрепа за деца, изоставащи от учебния материал”, е одобрен и изпълнението му започна през ноември 2008 г. Водеща дейност е осигуряването на допълнително обучение на деца, които не успяват да се справят с учебния материал.

В изпълнение на тригодишната програма за дейността на Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства са реализирани три конкурсни процедури за финансиране на проекти, насочени към улесняване на достъпа до образование и на успешната социализация на децата и учениците от етническите малцинства. По първата процедура са финансирани 84 проекта на стойност 981 372 лв., по втората – 28 проекта на стойност 644 347 лв., а по третата - 41 на стойност 375 000 лв. Едната от процедурите е съфинансирана от Ромски образователен фонд, Унгария, Будапеща и е на тема: „Образователна интеграция на деца и ученици от ромската общност” с два компонента: 1. „Създаване на условия за извеждане на деца и ученици от ромската общност от обособени детски градини и училища. Социализацията им в приемните детски градини и училища” и 2. „Подпомагане на развитието на образователната среда в детски градини и училища, които успешно интегрират деца и ученици от ромската общност.”

Оказва се методическа помощ при разработване на общински програми и планове за действие за образователна интеграция на децата и учениците. Наличието на такива документи е заложено като критерий за определяне на общините-бенефициенти за трите фази на проекта „Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствени групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите” по програма ФАР (2004 – 2006 г.).

Започна изпълнението на проект по ФАР БГ 2005/017-353.01.03 „Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствени групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите” (Фаза 1). Проектът включва следните задачи:

- Подкрепа на 200 млади роми, завършващи средно образование, за участие в подготвителни курсове и успешно преминаване на приемни изпити във висши училища.
- Обучение на 400 избрани учители, директори на училища, училищни психолози и педагогически специалисти, от които 30 ще участват в магистърска програма по межкултурно образование, 60 ще бъдат обучени за обучители и 310 ще бъдат обучени от тези, които са участвали в обучението за обучители.
- Включване на 50 университетски преподаватели в събития, даващи им възможност да разпространят и обменят придобити знания и опит за работа в мултиетническа среда.

Започна изпълнението и на проект ФАР БГ 2005/017-353.01.03 (Фаза 2) „Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствени групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите”. Провеждат се регулярни срещи на екипа, изпълняващ проекта, с отговорните експерти в МОН, избрани са областите, общините и училищата, които ще бъдат бенефициенти по проекта.

Със Заповед № РД 09-829/25.07.2008 г. на министъра на образованието и науката е създадена междуведомствена работна група за изработване на проект на нормативен акт за прилагане на параграф 4а от Допълнителните разпоредби на Закона за народната просвета, в сила от 1 януари 2007 г., който регламентира обучението по български като чужд език и по майчин език и култура на децата на работниците-мигранти. Направено е проучване за броя и периода на обучение на децата на чужди граждани в софийските училища. През учебната 2008/2009 г. отдел ИИОВ инициира и МОН финансира проект за провеждане на обучение по български като чужд език на деца на чужди граждани, пребиваващи в България, в 9 групи (по три във всеки образователен етап), сформирани в училища на територията на София – град. Учителите, които го осъществяват, получават непрекъсната методическа подкрепа и ще преминат кратко обучение в България от

двама френски специалисти. Придобитият опит от апробирането на тази дейност ще се използва за изработването на необходимите учебни програми.

ЦЕЛ 2: Продължаване на политиката за включващо обучение на децата със специални образователни потребности

Дейност 2.3. Предоставяне на актуална информация на родители на деца със СОП за процеса на включващото обучение.

Отговорни институции: МОН

На родителите на децата със специални образователни потребности целогодишно се предоставя актуална информация за процеса на включващо обучение чрез индивидуални консултации от ресурсните центрове, както и чрез екипите в детските градини и в училищата, в които са интегрирани децата и учениците.

Дейност 2.4. Участие на ресурсните центрове за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със СОП в медийни кампании за изграждане на положителни нагласи към включващо обучение.

Отговорни институции: МОН

През ноември 2008 г. в гр. Стара Загора бе проведена национална среща с директорите на ресурсните центрове, на която бяха отчетени проведените дейности през изтеклата учебна година, в т.ч. и провеждането на минимум по една кампания – на училищно, общинско или областно ниво.

Дейност 2.5. Създаване на подкрепяща среда в детските градини и училища за включване на деца със СОП в общообразователния процес.

Отговорни институции: МОН, общини

Увеличен е броят на детските градини и училищата, в които се обучават интегрирано деца и ученици със СОП – 1018, спрямо 953 през 2008 г. Нарастването на детските градини и училищата, в които се обучават интегрирано деца и ученици със специални образователни потребности е 6,8 %.

В момента в 234 училища, детски градини и обслужващи звена в страната, от които 105 в рамките на модул «Създаване на достъпна архитектурна среда» от Националната програма «Модернизиране на материалната база в училище», е изградена достъпна архитектурна среда. От тях през 2008 г. достъпна архитектурна среда е изградена в 50 училища.

Дейност 2.6. Осигуряване на ресурсни учители, специалисти и допълнителен помощен персонал за подпомагане на включващо обучение.

Отговорни институции: МОН

През 2007 г. в страната са се обучавали интегрирано 4400 деца и ученици със специални образователни потребности, а през 2008 г. – 5573 деца. За подпомагане на интегрираното обучение са осигурени 933 ресурсни учители и други специалисти спрямо 635 през 2007 г.,

назначени на щат в 28-те ресурсни центъра за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности.

Съгласно чл. 11 на новата Наредба за обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания, издадена от министъра на образованието и науката и изпратена за обнародване в «Държавен вестник», Министерството на образованието и науката поддържа база данни за децата и учениците със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания, които се обучават интегрирано или в специални детски градини и специални училища.

Дейност 2.7. Провеждане на обучения на педагогически и управленски кадри за работа с деца и ученици със СОП.

Отговорни институции: МОН

По информация, предоставена от Националния педагогически център, през 2008 г. са проведени 35 обучения за 519 учители, работещи с деца и ученици със специални образователни потребности, по следните теми: «Модулно обучение за работещи с деца със СОП»; «Работа с деца със СОП»; «Интегриране на деца и ученици със СОП»; «Аутизъм»; «Технически помощни средства за ученици с увреждания – квалификация на учители в специалните училища и ресурсните центрове»; «Интегриране на деца със СОП – технически помощни средства».

Дейност 2.9. Осигуряване на специални учебно-технически средства и апаратура.

Отговорни институции: МОН

През 2008 г. на двете училища за деца с нарушено зрение в гр. София и в гр. Варна са предоставени от Министерството на образованието и науката по един брайлов принтер със съответен брайлов дисплей за отпечатване на учебници, учебни помагала и материали за държавните зрелостни изпити за ученици с нарушено зрение, които се обучават както в специалните училища, така и интегрирано. Същевременно е осигурен софтуерен продукт JAWS – синтетична синтезаторна реч, подпомагащ обучението на деца и ученици с нарушено зрение.

ЦЕЛ 3: Развиване на образователни и социални услуги с цел връщане на децата, отпаднали от образователната система

Дейност 3.1. Съдействие на образователните институции за обхващане в училище на подлежащите на задължително образование деца и ограничаване на отпадането от училище на деца в криминогенен риск

Отговорни институции: МКБПМН, РИО, Общински администрации

За оказване на съдействие на образователните институции за обхващане в училище на подлежащите за задължително образование деца и ограничаване на отпадането от училище на деца в криминогенен риск и във връзка с изпълнението на дейностите, заложи в Националния интегриран план за прилагане на Конвенцията на ООН за правата на детето 2006-2009 г. работната група „Образование“ към Националния съвет за закрила на детето разгледа и обсъдени документът „Съгласие за реформа и развитие на българското образование“. Той е разработен в рамките на проекта „Политическа и правна подготовка за реформа на образователната система с цел насърчаване на равни възможности за всички деца в България“, изпълняван от ERRC с административната подкрепа на Български хелзински комитет и финансиран от Ромски

образователен фонд – Будапеща. Работната група излезе с официално становище по документа. Становището е предоставено на вниманието на създателите на документа и на министъра на образованието.

Проведени са три фокус – групи и две дискуссионни срещи с представители на различни етнически общности, педагози и социални работници от градовете: Гоце Делчев, Петрич, Берковица и Созопол. Дискутирани са въпроси, свързани с обхващането на децата в детските градини, оптимизирането на училищната мрежа, с цел по-широк достъп до качествено образование. Участниците в срещите формулираха необходимостта в събираната информация за посещаемостта на децата от малцинствата в училищата на страната и тяхната успеваемост, да се отчита и по признака “пол”.

ПРИОРИТЕТ № III: ПОДОБРЯВАНЕ ЗДРАВЕТО НА ДЕЦАТА

В процеса на изпълнение, отчитане и анализиране на постъпилата информация по Националния интегриран план за прилагане на Конвенцията на ООН за правата на детето 2006 - 2009 г., работната група „Здравеопазване” към Националния съвет за закрила на детето, е идентифицирала проблеми, свързани с:

- Изработването на социални и икономически механизми за рехабилитация и лечение на деца със зависимости – наркотици, алкохол и др.

- Необходимост от събиране на информация за заболяемост по възраст и пол (0-1 г., 1-3 г., 4-7 г., 8-13 г. и 14-18 г.) и тази диференциация да залегне във формулярите на Регионалните центрове по здравеопазване (РЦЗ).

- Разработване на програма по здравно образование за яслите и детските градини (МЗ, МОН и Факултет по обществено здраве), която да бъде предложена като задължителна.

- Въвеждане на ежемесечно отчитане и анализ на детската смъртност по области – за целта са необходими нормативни документи от МЗ и НЗОК за ежемесечно отчитане.

- Необходимост от промяна в длъжностните характеристики на медицинския персонал, работещ пряко с бременни и родилки; да се допълни към длъжностните характеристики работа по подготовка на майките, т. е. родилките да бъдат информирани и да се работи с тях да придобият умения за кърмене, както и да бъдат запознати с най-добрите практики за отглеждане на деца.

ЦЕЛ 1: Намаляване на социално-значимите заболявания сред децата

Дейност 1.1. Провеждане на информационни кампании за здравословното хранене и начин на живот

Отговорни институции: МЗ

С множество различни инициативи в различните градове беше отбелязана Световна седмица на кърменето 1-7.08.2008 г. Организатори бяха Националният комитет по кърмене към Министерството на Здравеопазването, Ла Лече Лига - България, Център за бременни жени - Пловдив, Център Съвременни родители – София, медийни партньори. Бяха проведени семинари с водещи медицински специалисти от родилните отделения, дни на отворени врати за консултации при проблеми с кърменето, беседи, срещи-разговори с бъдещи и настоящи майки, разпространени бяха образователни материали и излъчвани клипове и филми за промоция и подкрепа на кърменето.

В рамките на Националния план за действие „Храни и хранене” през 2008 г. от РИОКОЗ бяха реализирани различни инициативи за информиране на родителите по въпросите на здравословното хранене на децата чрез разработване и отпечатване на информационни

материали и организиране на срещи с медицинския персонал към училищата и детските градини. Специален фокус беше поставен на основните проблеми, свързани с храненето и хранителното поведение при децата и юношите – свръхтегло и затлъстяване, хранителни дефицити, хранителни нарушения (анорексия и булимия нервоза).

Дейност 1.2. Разширяване на възможностите за обхващане на децата в програми и форми за здравно образование

Отговорни институции: МЗ, МОН

Министерството на здравеопазването от години настоява за въвеждане на системно здравно образование в училищата. Целите, които МЗ си поставя, са младите хора, завършвайки средно образование, да могат да преценяват рисковете за здравето, да избират здравословно поведение и да умеят да се справят с предизвикателствата на съвременния начин на живот. Въвеждането на здравно образование е заложено и в чл. 122 от Закона за здравето.

До момента по въпросите на здравното образование в училище се работи по различни проекти и програми.

По проект BUL1R205 «Подобряване на сексуалното и репродуктивно здраве на младите хора в България», реализиран съвместно от МЗ и МОН с финансовата подкрепа на ФНООН се работи за повишаване достъпа до здравно образование на учениците в осем пилотни общини – Враца, Ловеч, Сливен, Търговище, Попово, Козлодуй, Троян и Нова Загора. Обхванати са 38 пилотни училища, в които са сформирани 144 групи за СИП по сексуално здравно образование.

По Програма „Превенция и контрол на ХИВ/СПИН”, финансирана от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария, Компонент 7 „Превенция на ХИВ сред младите хора във и извън училище” по въпросите на здравното образование се работи в няколко направления:

- Здравно образование чрез подхода “Изграждане на социални и жизнено важни умения в учебния час”. През 2008 г. повече от 3 000 ученици са участвали в свободноизбираема подготовка (СИП) по сексуално и репродуктивно здравно образование. Издадени са няколко информационни материали в сферата на сексуалното здравно образование и превенцията на ХИВ и полово предавани инфекции.

- Здравно образование в училище по подхода “Обучение на връстници”. В страната е изградена национална мрежа от обучители на връстници, която е част от Международната мрежа Y-PEER. През 2008 г. е проведено лятно училище за обучители на връстници, в което участваха 181 младежи. Подходът „Връстници обучават връстници” се използва във всички средни пилотни училища, в повечето от които са създадени младежки клубове. Откритият в края на 2007 г. с подкрепата на UNFPA и Програма „Превенция и контрол на ХИВ/СПИН”, финансирана от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария, в Националния център по опазване на общественото здраве «Международен Y-PEER център – София осъществяваше координацията на работата на Международната Y-PEER мрежа.

- Здравно образование извън училище и обучение на връстници от връстници. През 2008 г. са финансирани 12 общински проекта, насочени към достигане на особено уязвимите млади хора, които са извън училище. Опитът показва, че тази целева група е силно фрагментирана и много трудна за достигане, но усилията в тази насока са довели до натрупане на иновативни практики. Част от проектите се реализират в домове за деца лишени от родителски грижи (ДДЛРГ), в които обучители на връстници водят обучения за развитие на социални и жизненоважни умения у децата, които включват и превенция на ХИВ/СПИН.

- Кампании за превенция на ХИВ/СПИН и промоция на презервативи. През 2008 г. се реализираха втори и трети етап на Националната информационна АНТИСПИН кампания “Бъди в час!” 2007/2008 г. и първи етап на Националната АНТИСПИН кампания „Всеки ден е АНТИСПИН ден. Бъди в час!”. В рамките на кампаниите са разпространени над 488 000

презервативи и над 17 500 информационни брошури, 188 000 флаери, 200 000 картички и 7 450 плаката. Инициативи на кампаниите са реализирани във всички големи градове в страната с подкрепата на общинските власти, учениците от пилотните училища и неправителствени организации – партньори на програмата. В националния ефир се излъчваха клипове на двете кампании с подкрепата на редица национални и регионални телевизионни оператори. Работата на Програма „Превенция и контрол на ХИВ/СПИН”, финансирана от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария, продължава през 200 г. в същите пилотни общини.

Основният проблем, свързан с дейностите на Министерството на здравеопазването в областта на здравното образование, е невъзможността за осигуряване на достъп на всички подрастващи и млади хора в страната до съвременно системно здравно образование. Свободноизбираемата подготовка по здравно образование в пилотните училища дава достъп до съвременно здравно образование на по-малко от 1% от българските ученици на възраст 11-19 г. Необходимо е да се даде възможност всички ученици да участват в интерактивно обучение по здравно образование. Според нас само по такъв начин би се осигурила възможност младите хора да придобият знания, умения и нагласи за водене на здравословен начин на живот.

В обявената схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Да направим училището привлекателно за младите хора” по линия на оперативна програма “РЧР” - приоритетна ос 4 “Подобряване на достъпа до образование и обучение”, основна област на интервенция “Деца и младежта в образованието и обществото” здравното образование е изведено като един от приоритетите, в рамките на които могат да се разработват проектни предложения от страна на училища, общини и организации с идеална цел. Следва да се отбележи, че от учебната 2008/2009 година VII клас има нов задължителен учебен предмет „Биология и здравно образование”.

ЦЕЛ 2: Разширяване на профилактичните мерки за опазване здравето на децата

Дейност 2.1. МЗ и НЦЗИ в сътрудничество с НСИ да актуализират системата за събиране на данни за здравното състояние на децата

Отговорни институции: МЗ, НЦЗИ

Предприети са подготвителни организационни стъпки по реализирането на дейността, като работата по актуализиране на системата ще продължи и през 2009 г.

Дейност 2.2. Провеждане на кампании за борба с наднорменото тегло при децата и рисковите фактори свързани с него

Отговорни институции: МЗ

Проведени са редица мероприятия в рамките на Национална седмица за борба със затлъстяването 3-9.11.2008 г., средствата за които бяха осигурени по Националния план за действие “Храни и хранене”.

Кампанията по здравословно хранене беше отбелязана с организиране и провеждане на тематични празници, кулинарни конкурси за здравословни храни, беседи и дискусии с деца от детските заведения и ученици, конкурси за рисунка, раздадени бяха здравно-информационни материали, свързани с препоръките за здравословно хранене. Материали за борбата със затлъстяването са поместени на интернет страниците на НЦООЗ и РИОКОЗ. В рамките на Националната седмица за борба със затлъстяването бяха организирани и редица спортни и туристически мероприятия за повишаване двигателната активност на децата. Дейностите в рамките на седмицата за борба със затлъстяването са широко отразени в медиите.

ЦЕЛ 3: Намаляване броя на децата с вродени аномалии и генетични болести

Дейност 3.1. Въвеждане на нормативни промени за реализиране на пре- и пост-натален скрининг на вродени заболявания при децата

Отговорна институция: МЗ

С проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за здравето, представен на вниманието на Народното събрание, се предлага профилактичните прегледи и изследвания на здравно неосигурените бременни жени да бъдат уеднаквени с тези на осигурените, както и да бъдат извършвани за сметка на държавния бюджет.

ЦЕЛ 4: Повишаване информираността на децата за разпространени е на ХИВ/СПИН, болести, предавани по полов път и злоупотреба с психоактивни вещества

Дейност 4.1. Осъществяване на дейности по Национална програма “младежки информационни-консултантски центрове”

Отговорни институции: ДАМС, НПО

Чрез подкрепата на Държавната агенция за младежта и спорта са реализирани проектни дейности на неправителствени организации, финансирани по Национална програма „Младежки информационни-консултантски центрове” (2007-2010), финансирани са 13 МИКЦ с общ бюджет 328 000 лева.

Дейност 4.2. Провеждане на информационни кампании за повишаване на информираността на децата за разпространението на ХИВ/СПИН и употреба и злоупотреба с психоактивни вещества

Отговорни институции: ДАЗД, МЗ, МКБППМН, Областни съвети по наркотични вещества

С оглед повишаване на информираността на децата по отношение на начините за предаване и предпазване от ХИВ и други сексуално предавани инфекции в страната периодично се провеждат кампании за превенция на ХИВ/СПИН и промоция на презервативи. През 2008 г. се реализираха втори и трети етап на Националната информационна АНТИСПИН кампания “Бъди в час!” 2007/2008 г. и първи етап на Националната АНТИСПИН кампания „Всеки ден е АНТИСПИН ден. Бъди в час!”. Традиционно кампаниите се организират съвместно от Програма „Превенция и контрол на ХИВ//СПИН”, финансирана от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария, Обединена програма на ООН за ХИВ/СПИН (UNAIDS) и Коалиция АНТИСПИН. В рамките на кампаниите са разпространени над 488 000 презервативи и над 17 500 информационни брошури, 188 000 флаери, 200 000 картички и 7 450 плаката. Инициативи на кампаниите са реализирани във всички големи градове в страната с подкрепата на общинските власти, учениците от пилотните училища и неправителствени организации – партньори на програмата. В националния ефир се излъчваха клипове на двете кампании с подкрепата на редица национални и регионални телевизионни оператори.

Дейност 4.3. Обучение на учители и педагогически съветници за разработване на училищни програми в областта на превенцията и рисковото сексуално поведение и

употреба на психоактивни вещества /тематичен план за квалификация на педагогически кадри, национален педагогически център, НПО/

Отговорни институции: МВР, МОН, МЗ

В рамките на Програма „Превенция и контрол на ХИВ/СПИН”, Компонент 7 „Превенция на ХИВ сред младите хора във и извън училище”, финансирана от Глобалния фонд за борба със СПИН, туберкулоза и малария, през 2008 г. за работа по здравно образование, базирано на интерактивни методи и насочено към изграждане на знания, нагласи и социални умения, са обучени 74 учители. В четринадесет пилотни общини - Благоевград, Бургас, Варна, Велико Търново, Габрово, Добрич, Пазарджик, Пловдив, Плевен, Русе, София, Стара Загора, и Шумен се работи за развитие на политика за сексуално и репродуктивно здраве на национално, общинско и училищно равнище. Обхванати са 156 училища от пилотните общини, в които се реализират програми за сексуално здравно образование, а 51 от тях през 2008 г. получиха финансиране на проекти за развитие на училищна политика за сексуално здраве и здравно образование.

През 2008 г. в обучението по темите „Разпознаване и превенция на рисковото поведение у децата – зависимост от психотропни вещества, тютюнопушене, алкохол, компютри и др.”, „Превенция на инфектиране с ХИВ и полово предавани инфекции” са включени 1314 учители и педагогически съветници.

Дейност 4.4. Предоставяне на информация на учениците за ХИВ/СПИН, полово предавани инфекции и информация за зависимостите.

Отговорни институции: МОН

В задължителната подготовка силен акцент върху здравното образование и възпитание е поставен в учебните предмети „Роден край” в I клас, „Околен свят” във II клас, „Човекът и природата” в III, IV, V и VI клас, „Биология и здравно образование” в VII, VIII, IX и X клас, „Психология” в IX клас, „Философия” и „Свят и личност” в X, XI и XII клас. В структурирани форми за прилагане на програми в областта на здравното образование са обхванати около 5 000 ученици. В различни кампании, насочени към повишаване на информираността и поставяне на децата в активна позиция, са включени около 50 000 ученици.

Дейност 4.5. Продължаване на проекта “Подобряване на сексуалното и репродуктивно здраве на младите хора в България”

Отговорни институции: МОН

По отношение на посочената дейност следва да се има предвид, че проектът е продължен, като успешно са реализирани всички планирани дейности за 2008 г.

Обхват през 2008 г.: 8 общини, 38 училища, 140 групи за СИП по сексуално здравно образование (56 в V-VIII клас и 84 в IX-XII клас).

Броят на учениците, участвали в групите за СИП по сексуално здравно образование през 2008 г., е 2100.

Организиран са базисни и поддържащи обучения, конкурси, семинари, работни срещи, конференции и др. за:

- учителите в СИП по сексуално здравно образование;
- класните ръководители;
- директорите на училищата.

Проведени са и училищни, селищни и национални кампании, свързани със сексуалното и репродуктивното здраве на младите хора.

Дейност 4.6. Обучения на училищни екипи за разработване на училищна политика за здраве

Отговорни институции: МОН

Подкрепени са 160 училищни проекти за развитие на училищни политики в областта на здравното образование.

ПРИОРИТЕТ № IV: ЗАЩИТА НА ДЕЦАТА ОТ ВСЯКАКВИ ФОРМИ НА ЗЛОУПОТРЕБА, НАСИЛИЕ И ЕКСПЛОАТАЦИЯ

ЦЕЛ 1: Повишаване осведомеността на обществото, децата и на техните семейства относно правата на детето, насилието над деца и за стимулиране на активното им участие в противодействие на насилието

Дейност 1.1. Актуализиране и разширяване на дейността на националната програма “Работа на полицията в училище”

Отговорни институции: МВР

Работата по актуализиране на Националната програма “Работа на полицията в училищата” започна и ще продължи през 2009 г. През изтеклата учебна 2007/2008 година по Програмата са изнесени 7527 лекции и беседи в 1313 училища в страната. 217 инспектори на детските педагогически стаи (ИДПС) и 447 други полицейски служители са провели беседи в 5861 паралелки от 1-ви до 12 клас в общински и държавни училища в страната.

Дейност 1.2. Провеждане на информационни кампании за превенция на насилието

Отговорни институции: ДАЗД, НКБТХ, ЦКБППМН

През 2008 г. експерти на ДАЗД участваха в редица медийни и информационни кампании, като предоставиха експертна подкрепа и взеха участие в поредица от инициативи, насочени към реализиране на целта за осъществяване на превенция на насилието сред децата, а именно открити уроци, форуми и конференции.

Държавната агенция за младежта и спорта подкрепи неправителствени организации, финансирани по Програма за младежки дейности 2008-2010 в категория „Превенция на рисково поведение” – финансирани са 4 проекта на стойност 31 111 лева. Програмата се администрира от Главна дирекция „Политика за младежта”.

Дейност 1.3. Продължение на проекта “Превенция на насилието в училище”

Отговорни институции: ДАЗД, МОН, партньори

През 2008 г. Държавната агенция за закрила на детето продължи дейността си по съвместната инициатива с УНИЦЕФ и МОН по проект “Училище без насилие”. Проектът започна в 6 пилотни училища на територията на град София, като през учебната 2008/2009

година предстои моделът за превенция на насилието между деца в училище да бъде въведен и в други училища в столицата и страната. В процес на финализиране е окончателен проект на ръководство (наръчник) “Модели за превенция на насилието в училище”, разработено след приключване на проект “Предотвратяване на сексуалната експлоатация и насилие към деца”.

Резултатите от първоначалната реализация на проекта бяха внимателно обсъдени и анализирани между представители на МОН, УНИЦЕФ и Дружеството на психолозите в България. След проведените дискусии беше разработен нов подход към включване на училищата във втората фаза на проекта. За участие бяха поканени 3 нови пилотни общини и всички основни училища в тях. На общините беше оказано съдействие при подготовката на проекти за кандидатстване по схемата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Да направим училището привлекателно за младите хора”, където превенцията на насилието е сред приоритетните за финансиране сфери. Като допълнение и надграждане на проекта е и разработеният от фондация „Джендър образование, изследвания и технологии” проект „Изграждане на умения сред преподаватели и възпитатели в образователната система в България за борба с тормоза и насилието в училищна среда”, който включва 4 пилотни общини и 12 училища.

ЦЕЛ 2: Повишаване на професионалната компетентност на специалистите, работещи с деца, за разпознаване белезите на насилие и незабавно сигнализиране за случаите на насилие

Дейност 2.1. Популяризиране на дейността на отделите “Закрила на детето”, свързани с предотвратяване на риска от насилие в семейството, училището и на улицата

Отговорни институции: АСП

На територията на цялата страна регулярно се провеждат срещи и дискусии за популяризиране дейността на отделите “Закрила на детето”, свързани с предотвратяване на риска от насилие в семейството, училище, и на улицата, както и запознаване на децата с техните права и задължения.

Провеждат се съвместни срещи с представители на училищните комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни във връзка с контрола за посещаемост на учебните занятия и набеязване на дейности за преодоляване на агресията в училищата.

Отделите “Закрила на детето” консултират и информират по подходящ начин деца и родители, мотивират децата редовно да посещават учебни занятия, с цел връщане в образователната система на отпаднали от училище деца.

В гр. Смолян е проведена Общинска кръгла маса на тема “Агресията в училище”. В резултат са изведени и набеязани мерките за коригиране на девиантното поведение на малолетни и непълнолетни правонарушители.

Дейност 2.2. Осъществяване на акции с цел превенция на попадането на деца на улицата

Отговорни институции: АСП, ДАЗД

През 2008 г. продължава работата на ДАЗД във връзка с проекта “Мобилна работа на терен с деца на улицата”, възложен за изпълнение на Сдружение “Деца и юноши”. Неговата основна цел е да се повиши ефективността в работата с просещите и работещите на уличното платно деца чрез осигуряване на екипи за ежедневна работа на терен, включително вечер, в

почивните и празнични дни. Дългосрочната цел е свързана с ограничаване на броя на децата, които живеят и работят на улицата - откъсване от неблагоприятната среда, в която се намират, осигуряване на защитена среда за тяхното нормално физическо и психическо развитие.

В АСП на всяко тримесечие се събира и обобщава информация за работата на отделите "Закрила на детето" с просещи деца.

От началото на годината броят на проведените акции за установяване на децата на улицата е **3 318** за цялата страна. Обходите се осъществяват на ротационен принцип между отделите "Закрила на детето" и районните полицейски управления. Регистрирани са **104** нови случаи на просещи деца; за **7** е сезирана Прокуратурата. Предприети са необходимите мерки за закрила от страна на отделите "Закрила на детето" – **68** са затворените случаи.

Дейност 2.3. Извършване на мониторинг на случаите на деца на улицата и деца, жертви на трафик

Отговорни институции: АСП

От създаването на Държавната агенция за закрила на детето през 2001 г. се събира информация за броя и профила на децата, преживели насилие, което позволява да се следят процесите в тяхното развитие, да се очертаят тенденции и съответно да се предприемат адекватни мерки за превенция на насилието и закрила на децата.

Като основен инструмент за набиране на информация е използвана специално разработена информационна карта, която се попълва от всички отдели, които осъществяват дейностите по закрила на детето на общинско ниво. Въпросите в картата включват основни показатели по случаите на насилие над деца, по които работят социалните работници през отчетния период:

- брой случаи на насилие над деца;
- вид на насилието;
- място на извършване на насилието;
- възраст и семеен статус на децата, жертва на насилие;
- профил на подателя на сигнала;
- профил на извършителя на насилието;
- предприети мерки.

Държавната агенция за закрила на детето събира и поддържа информационна база данни за деца, жертви на насилие, в това число жертви на трафик, сексуална експлоатация и други форми на злоупотреба. Тези данни се събират на база на постъпили сигнали и жалби в агенцията /чрез жалби постъпили в деловодството на ДАЗД, сигнали, постъпили по телефона, на електронната поща на агенцията и на специализирания сайт за сексуална експлоатация на деца с търговска цел – www.stopech.sacr.government.bg/ и отделите за закрила на детето.

От гледна точка на социалната работа, "случай" се отваря за всяко дете, за което се установи, че има нужда от закрила. Това става след обстойно проучване и оценка на подадения сигнал. Социалната практика у нас показва, че в края на 2007 г. около три от всеки пет подадени сигнала стават случаи, по които социалните работници работят.

От 2003 г. Държавната агенция за закрила на детето събира данни за жертви на трафик по следните показатели:

Брой реферирани случаи на деца в чужбина, за които е било необходимо предприемането на мерки за закрила

Брой координирани от ДАЗД случаи на деца, жертви на трафик съгласно Координационния механизъм

Брой предложения на ограничителни мерки с цел предотвратяване на повторно извеждане в чужбина и въвличане на деца в неподходящи за тяхното развитие дейности, съгласно чл. 76 а от Закона за български документи за самоличност.

За 2008 г. Държавната агенция за закрила на детето, съгласно Координационния механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца – жертви на трафик, завръщащи се от чужбина е координирала 71 случая на деца от които: 43 от Гърция, 3 деца от Австрия, 1 дете от Испания, 3 деца от Швейцария, 1 дете от Белгия, 1 дете от Чехия, 1 дете от Кипър, 1 дете от Румъния, 2 деца от Италия, 5 деца от Германия, 2 деца от Франция, 5 деца от Холандия, 2 деца от Дания.

За 2008 г. председателят на ДАЗД е предложил на министъра на вътрешните работи налагането на 51 мерки по чл. 76 а от Закона за българските документи за самоличност.

Във връзка с извършвания мониторинг в АСП на случаите на деца, жертви на трафик към 31.12.2008г. общият брой случаи на деца, репатрирани от чужбина е 25. След предприемане на мярка за закрила спрямо репатрираното дете, то се настанява в Кризисен център, като започва период на наблюдение от отдел “Закрила на детето”.

Дейност 2.4. Провеждане на научни изследвания “Дейност на полицията за ограничаване на детската престъпност и “Дейност на полицията за ограничаване на виктимизацията на деца”

Отговорни институции: МВР

Двете изследвания се провеждат по заявка на сектор “Детска престъпност” към ДПОП–ГДКП, като консултанти са служители от същия сектор и служител от група “Детска престъпност”, отдел “Криминална полиция” – СДВР. Те се отнасят за превантивна дейност на полицията срещу детската престъпност и виктимизация. Първото изследване е приключено. Предстои обсъждането и подготовката му за печат. Второто изследване е пред приключване.

Дейност 2.5. Провеждане на обучения на полицейски служители, работещи с деца за разпознаване белезите на насилие

Отговорни институции: МВР

През 2008 г. от сектор “Детска престъпност” в Дирекция “Противодействие на общата престъпност” - ГД “Криминална полиция” бяха организирани и проведени 5 учебни семинара с участието на полицейски служители от цялата страна, работещи по противодействие на детската престъпност и закрилата на детето, както и един национален обучителен семинар на тема “Противодействие на правонарушенията, извършвани от непълнолетни и малолетни. Взаимодействие на полицията с други институции, работещи по проблемите на детското асоциално поведение. Ресоциализация”. На регионално ниво, ИСДП са участвали и в различни обучения, организирани от други институции и НПО, ангажирани със закрилата на децата.

МВР участва в работата по втората фаза на проекта “Пилотно изграждане на система за наблюдение на детския труд в България”, финансиран от МОТ. Проектът се изпълнява от Международна социална служба България и се провежда в общините Търговище, Шумен, Пазарджик и Стара Загора. Целта на проекта е да се разшири прилагането на системата за наблюдение на детския труд, децата да се идентифицират и оттеглят от него и да се насочат към услуги за рехабилитация, както и да се проследи напредъка им след изтичане на срока за рехабилитация.

Дейност 2.6. Актуализиране на Наредба № 1-51/2001 за условията и реда за предоставяне на полицейска закрила на деца

Отговорни институции: МВР

За целта беше създадена работна група от служители на МВР, която подготви измененията в наредбата. Последните бяха съгласувани с ДАЗД. Актуализираната Наредба № I-51/2001г.е публикувана в ДВ. бр. 68 от 1 Август 2008 г.

Дейност 2.7. Обучение на учители, педагогически съветници, директори за разработване на училищни програми в областта на превенция на насилието /тематичен план за квалификация на педагогически кадри, НПО, НПС/

Отговорни институции: МОН

Във връзка с Европейския ден за борба с трафика на хора на 18 октомври, през 2008 г. за втора поредна година се организира кампания под наслов „Трафик на хора: Време за действие”, в която Държавната агенция за закрила на детето участва като партньор на Националната комисия за борба с трафик на хора.

Едно от събитията на кампанията беше провеждането на час на класа в училищата в цялата страна, посветен на темата трафик на хора. Представянето на темата за трафика е доста деликатна във възрастово отношение, още повече когато се касае за обучения на деца, поради спецификата на процеса на трафикиране и пряката връзка с темата за насилие. Именно поради тази специфика, експерти от ДАЗД разработиха въвеждащ модул за обучение по темата за ученици от 5-6 клас в общообразователните училища, като отправната точка към темата за трафика е темата за насилието.

През 2008 г. в обучения по темите „Превенция на агресията (външна и вътрешна) в училище”, „Превенция на деца и ученици от въвличането в проституция и трафик зад граница” са включени 820 учители и педагогически съветници.

Дейност 2.8. Приложение на програми за обучение на представители на различни професионални групи /образование, здравеопазване, социална сфера/ за начините и идентифицирането на риска от насилие върху деца

Отговорни институции: ДАЗД, МЗ, МОН, АСП

Превенцията на насилието, най-тежките форми на детския труд, трафика и сексуалната експлоатация на деца, е сред основните приоритетни области, по които Държавната агенция за закрила на детето работи. В подкрепа на специалистите, работещи с деца, и с оглед повишаване на професионалната им компетентност при работата по случаи на насилие са преиздадени и разпространени: „Насилие – как да се предпазим от него”; „Сам в къщи” – със съвети за родители; „Система за закрила на детето”; „Всички деца са различно, но с равни права” и „Конвенция на ООН за правата на детето”. През месец март 2008 г. са преиздадени и „Практическо ръководство за социална работа с деца, преживели насилие” и „Методика за оценка на риска от насилие в семейството” в тираж 2000 броя, които са разпространени в училищната мрежа и Дирекциите „Социално подпомагане”. Издадено е ръководство (наръчник) “Модел за превенция на насилието в училище”, разработено след приключване на проект “Предотвратяване на сексуалната експлоатация и насилие към деца”.

ЦЕЛ 3: Повишаване на обществената ангажираност с проблемите на безопасността на децата в интернет

Дейност 3.1. Популяризиране на съществуващите линии за сигнализиране за деца в риск – телефон 0 80019 100 и web 112

Отговорни институции: ДАЗД, ДАИТС

ДАЗД участва в Обществения съвет за борба с вредното и незаконно съдържание в Интернет, който наблюдава дейността на създадена през 2005 г. **Национална гореща линия за борба с вредното и незаконно съдържание в българското Интернет пространство** (www.web112.net). Общественият съвет включва представители на официалните институции, на организации от частния и на неправителствения сектор, които имат пряко отношение към развитието на информационните технологии, изграждането на информационно общество и споделят общата цел и мисия на проекта за превръщане на Интернет в среда, безопасна за децата.

Националната гореща линия има за цел, както да изостри вниманието на българските потребители на Интернет към проблема детска порнография и насилие срещу деца, така и да поддържа автоматизиран онлайн - механизъм за подаване на сигнали, тяхната обработка, обобщаване и проследяване. След получаване на сигнала оператор на горещата линия проверява информацията, преценява незаконността или вредата от съдържанието и предприема необходимите действия, сред които са уведомяване на източника, хостващата компания или организация и/или компетентните органи.

В края на 2007 г. Държавната агенция за закрила на детето с финансовата подкрепа на представителството на УНИЦЕФ в България стартира пилотен проект **“Национална гореща телефонна линия за деца – 0 800 19 100”**, който се разви през 2008 г. и представлява важен елемент на системата от мерки за закрила на децата от насилие, злоупотреба и експлоатация. Нейното функциониране също разширява възможностите и за сигнализиране за незаконно и вредно съдържание в Интернет.

Националната гореща телефонна линия за деца предоставя кризисна интервенция, консултиране, специализирана информация за правата на децата и извършва насочване към подходящи доставчици на услуги и ОЗД/ОСЗ.

От стартирането на линията през м.ноември 2007 г. до края на 2007 г., на телефон 0 800 19 100 са регистрирани **7733** обаждания, от които, по преценка на екипа на Фондация “Център Надя” – изпълнител на проекта за линията, **268** са били по същество. Получени са и 36 обаждания от страна на възрастни по повод проблеми с деца. **За 2008 г.** обажданията по същество свързани с деца в риск са **1756**.

Дейност 3.2. Провеждане на международна кръгла маса по проблемите на безопасността на децата в Интернет

Отговорни институции: ДАЗД, ДАИТС

В периода 18-19 септември във Варшава, Полша, експерт от ДАЗД взе участие във втора международна конференция на тема: **„Да защитим децата и младите хора онлайн”**. Основната цел на конференцията бе да се представят опасностите, които Интернет крие за децата и защо е необходимо родителите, професионалистите, работещи с деца, както и цялото общество да бъдат ангажирани с разрешаване на проблемите на децата онлайн.

Дискутирани са следните теми: ролята на семейството и образователните институции в борбата с вредните въздействия в Интернет над децата; новите предизвикателства в Мрежата; различни методи за превенция на отклоняващото се поведение в Интернет и последиците от влиянието на агресивното поведение в Мрежата върху децата в реалния живот; ролята на Горещите линии за борба с незаконното и вредно влияние в Интернет.

Дейност 3.3. Разработване на мерки за ограничаване и предотвратяване използването на Интернет за привличане на потенциални жертви на трафик на хора.

Отговорни институции: НКБТХ, МВР, МТСП, ДАЗД, ДАИТС, НПО, МОН, интернет доставчици

Дейност 3.4. Провеждане на Национален информационен ден по програма SAFER INTERNET PLUS на Европейската общност

Отговорни институции: ДАЗД, ДАИТС

На 6 февруари 2008 г. председателят на ДАЗД и експерти участваха в кръгла маса за безопасността на децата в Интернет, организирана от Microsoft – България. Форумът бе част от кампанията за “Децата безопасно в Интернет”, която продължи 6 месеца и се подкрепя от Обществения съвет за безопасен Интернет и ДАЗД. Инициативата бе насочена към деца на възраст между 6 и 16 години, техните родители и учители и има за цел да ги запознае с основните правила за безопасна работа и забавление в глобалната мрежа. В рамките на кампанията беше изработен документален филм “Децата безопасно в Интернет”, който ще бъде използван като повод за дискусия по проблемите.

ЦЕЛ 4: Развиване на услуги, насочени към превенция на насилието и възстановяване и реинтеграция в семейството, училището и обществото на деца, жертви на насилие, особено на сексуално насилие, трафик, най-тежки форми на детски труд

Дейност 4.1. Разкриване на услугата «кризисен център» в национален мащаб, насочена към деца, жертви на насилие и трафик

Отговорни институции: АСП, НСОРБ

За подкрепа на децата - жертви на трафик в страната са открити и функционират пет Кризисни центъра в с. Балван, община Велико Търново и градовете Пазарджик, Драгоман, Алфатар и Монтана. Основните услуги, които се предоставят в Кризисните центрове, са предоставяне на подслон и храна, задоволяване на здравни потребности, осигуряване на психологическа подкрепа, овладяване на жизнени и социални умения, осигуряване участието на детето в училищна форма на обучение, подготовка за реинтеграция в семейството или ако това е невъзможно, спрямо детето се предприема адекватна мярка за закрила. Всеки Кризисен център работи целогодишно при денонощен режим, като има възможност за прием на десет деца. Настаняването на децата в центъра се извършва от ОЗД, съгласно разпоредбите на нормативната уредба, в срок до шест месеца, в зависимост от индивидуалните потребности на детето. Междуведомствена работна група разработи Правилник за дейността на Кризисен център за деца – жертви на трафик и деца, пострадали от насилие. Според данни на служителите на Кризисните центрове за периода 2007 – м. юли 2008 г. през тях са преминали приблизително 100 деца. От 01. 01. 2007 г. кризисните центрове са делегирана от държавата дейност, т.е. финансират се от държавния бюджет чрез бюджетите на общините.

Към 31.12.2008 г. на територията на страната функционират 6 Кризисни центъра с общ капацитет 59, от тях новоразкрити са 3 в следните общини: община Алфатар, община Монтана, и община Силистра.

Дейност 4.3. Усъвършенстване на консултативната работа на централните за превенция, консултативните кабинети и горещите телефони на МКБППМН, издаване и разпространение на информационни материали, разпространение на добри практики

Отговорни институции: ЦКБППМН, МКБППМН

Дейност 4.4. Осигуряване на подкрепа на училища, общини и НПО за разработване на програми на училищно и общинско ниво за превенция на насилието по линия на оперативна програма “РЧР” - приоритетна ос 4 “Подобряване на достъпа до образование и обучение”, основна област на интервенция “Децата и младежта в образованието и обществото.

Отговорни институции: МОН

Разработването на училищни програми за превенция на насилието и включването на децата в такива програми са сред приоритетните за финансиране дейности. На всички общини, училища и организации с нестопанска цел, които са потърсили съдействие при разработването на проектите си, е осигурена методическа помощ. Проведени са 2 кръгли маси по проблемите на насилието с представители на държавните институции, отговорни за закрилата на децата и организации с нестопанска цел, които работят по проблема.

ЦЕЛ 5: Работа с медиите с цел защита на децата от вредно медийно влияние

Дейност 5.2. Разширяване на сътрудничеството с централни и регионални медии, регулярни срещи-семинари с журналисти по проблемите на насилието и предпазване от негативно медийно въздействие

Отговорни институции: ЦКБППМН, МКБППМН

ЦЕЛ 6: Развиване на Националната гореща телефонна линия за деца (НГТЛ) като средство за сигнализиране в случай на деца в риск

Изграждането на Националната телефонна линия за деца представлява важен елемент на системата от мерки за закрила на децата от насилие, злоупотреба и експлоатация. През месец ноември 2007 година Държавната агенция за закрила на детето, с финансовата подкрепа на представителството на УНИЦЕФ в България, стартира пилотен проект на Национална гореща телефонна линия за деца – 080019100, като част от усилията да се осигури по-ефективна защита правата на децата в национален мащаб.

Пилотният проект включва изграждането, поддържането на функционирането и развитието на 24-часова, безплатна телефонна линия за деца, чрез която се предоставя кризисна интервенция, информация и консултации, насочени към потребностите на децата, техните родители и близки. Пилотният проект се реализира от ноември 2007 г. през цялата 2008 и началото на 2009 г. Консултантите и операторите в пилотната фаза на проекта са екип на неправителствена организация – фондация „Център Надя”, избрана от ДАЗД и УНИЦЕФ след провеждане на конкурсна процедура.

В края на 2007 г. Европейската комисия прие решение (2007/689/ЕС), с което се въвежда единен номер за достъп до телефонните линии за деца - 116111 на територията на Европейската общност. Съгласно това решение страните членки, чрез своите национални регулаторни органи по далекосъобщенията са задължени да запазят номера 116111 за специализирани телефонни линии, които оказват помощ на деца, нуждаещи се от грижи и закрила, подпомагат достъпа им до услуги; предоставят на децата възможност да споделят и разговарят по въпроси, които ги вълнуват, както и възможност да потърсят помощ при спешни ситуации. С Решение № 498 от 15 май 2008 г. Комисията за регулиране на съобщенията предостави на Държавната агенция за закрила на детето развитието на общо европейски хармонизиран номер „116 111” за Р България.

Дейност 6.1. Реализиране на обучения за екипите /оператори, консултанти, супервизия, мениджъри, техническа и комуникационна поддръжка/ на Националната гореща телефонна линия за деца.

Отговорни институции: ДАЗД

През 2008 г. ДАЗД организира специализирано обучение за екипа на Националната линия съвместно с представители на тел. 112, 166, 150 и представители на БТК- Контактни центрове.

Дейност 6.2. Оборудване на допълнителни операторски места в “call-центъра” на НГТЛ за деца

Отговорни институции: ДАЗД

През изтеклата година ДАЗД подписа договори за оборудване допълнителни операторски места в „call-центъра” на НГТЛ през 2009 г.

Дейност 6.3. Създаване на нови софтуерни модули за проследяване, пренасочване и архивиране на обажданията.

Отговорни институции: ДАЗД

Предстои през 2009 г. да бъдат създадени нови софтуерни модули за проследяване, пренасочване и архивиране на обажданията.

Дейност 6.4. Разработване на междуинституционални споразумения за взаимодействие при третиране на обажданията от междуведомствената работна група към ДАЗД.

Отговорни институции: Всички органи по закрила на детето по закон

Във връзка с трудности при изясняване на координацията на органите по закрила на детето за съвместно третиране на получените сигнали на Националната гореща телефонна линия и структурното и организационно уточняване на статута на линията чрез промените в Закона за закрила на детето, изработването на междуинституционални споразумения за взаимодействие при третиране на обажданията, беше отложено за началото на март 2009 г. Междуинституционалната експертна група организира отбелязването на 17 май – международен ден на телекомуникациите, който през 2008 г. бе посветен на детските телефонни линии. По този повод се организира пресконференция за запознаване с дейността на линията през първото полугодие на 2008 г., среща с представители на международната неправителствена организация на телефонните линии и дискусия с български неправителствени организации, които осъществяват или са осъществявали проекти за телефонни линии в България.

Дейност 6.5. Осъществяване на регионални информационни срещи за популяризиране на линията, предназначени за социални работници от ОЗД и специализираните институции за деца.

Отговорни институции: ДАЗД, АСП

Представители на ДАЗД, УНИЦЕФ и Фондация “Център Надя” проведоха информационни срещи със социални работници от София, Благоевград, област Пловдив, област Хасково. Събития от такова естество са планирани и за областите- Русе, Варна, Бургас

Дейност 6.6. Продължение на информационната и медийна кампания за популяризиране на НГТЛ сред децата.

Отговорни институции: ДАЗД

Проведени бяха последващите етапи на информационната кампания за популяризиране на Националната телефонна линия за деца «Говори с приятел – 0 800 19 100», която стартира през ноември 2007 г.

През 2008 г. ДАЗД обяви конкурс за Обществена поръчка със следния предмет на дейност: «Разработване и реализиране на концепция за медийна стратегия и осъществяването и чрез информационна кампания за Национална гореща телефонна линия за деца с номер 116 111» и бе избран изпълнител на когото е възложено изпълнението на Обществената поръчка в рамките на 2009 година.

Дейност 6.7. Разработване на механизъм за мониторинг и контрол на качеството и ефективността на телефонната услуга

Отговорни институции: ДАЗД

Данните от работата на линията показват, че съществува голям интерес към дейността на Националната гореща телефонна линия за деца. За периода от откриването на линията до края на април 2008 г. с операторите са се свързали 67 878 лица / деца и възрастни /

През 2008 г. пилотният проект се финансира със средства, предоставени от УНИЦЕФ, и от Държавната агенция за закрила на детето чрез държавния бюджет. За осигуряване на устойчивост на Националната гореща телефонна линия бяха формулирани предложения за допълнения към ЗЗД, за да бъде нормативно регламентирана като дейност в правомощията на председателя на ДАЗД.

Номерът за достъп до пилотния проект е предоставен от БТК на името на Държавната агенция за закрила на детето. Осигуряването на операторския и консултиращия екип и организацията на тяхната работата, администрирането на обажданията, техническото обезпечаване се извършва от Фондация “Център Надя”. Управлението на проекта и мониторинга се осъществяват от ДАЗД и УНИЦЕФ, съобразно сключеното между двете институции споразумение за сътрудничество и Годишен работен план между ДАЗД и УНИЦЕФ.

ЦЕЛ 7: Осигуряване правото на децата правонарушители на справедливо и законосъобразно отношение при зачитане на тяхното достойнство

Дейност 7.1. Информационни кампании за популяризиране на добри превантивни практики на местните комисии за БППМН, проучвания и разясняване на състоянието, тенденциите, същността и особеностите на противообществените прояви и престъпността сред малолетните и непълнолетните.

Отговорни институции: ЦКБППМН, МКБППМН

Дейност 7.2. Продължаване на работата по повишаване на квалификацията на специалистите от системата на БППМН в Центъра за квалификация на кадри към ЦКБППМН.

Отговорни институции: ЦКБППМН, МКБППМН

В Центъра за квалификация на кадрите към ЦКБППМН са проведени обучения на новоназначените секретари. Проведен е и национален семинар с всички секретари на МКБППМН в страната за повишаване на професионалната им квалификация.

ЦЕЛ 8: Оказване на ефективна закрила на непридружени деца, деца -бежанци и имигранти

Дейност 8.1. Актуализиране на Координационния механизъм по отношение на използване на деца по дейности по чл. 11 от ЗЗД

Отговорни институции: МВР, ДАЗД, АСП, НКБТХ

Актуализирането на Координационния механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца в чужбина и деца-жертви на трафик е ангажимент на Държавната агенция за закрила на детето.

През 2008 г. актуализацията на Координационния механизъм беше временно преустановена поради очакваните изменения в Семейния кодекс и други нормативни актове, които следва да се отразят в окончателния вариант на документа.

Предвид факта, че към настоящия момент Закона за изменение и допълнение на СК все още не е приет от НС и няма яснота кога ще бъде гласуван, финализирането на тази дейност ще залегне в Националната програма за закрила на детето 2009 г.

През м. април 2008 г. стартира изпълнението на проект “Развиване на система за наблюдение на детския труд в България”.

През м. юни 2008 г. е подписано ново споразумение за сътрудничество между Държавна агенция за закрила на детето, Изпълнителна агенция “Главна инспекция по труда” и Агенция за социално подпомагане, касаещо съвместната работа на посочените институции по закрила на труда на непълнолетните лица.

Към настоящия момент е сформирана работна група от представители на АСП, ГИТ и ДАЗД за изработване на методически указания за работа по горепосоченото споразумение.

На 25.06.2008 г. в сградата на Комплекса за социални услуги за деца и семейства в гр. Пазарджик, официално е открита първата специализирана стая за изслушване на деца, жертви на трафик и насилие и свидетели на тежки престъпления.

Дейност 8.2. Разкриване на кризисен център за временно настаняване на деца-жертви на трафик на хора в София

Отговорни институции: НКБТХ, Столична община, ДАЗД

Усилията на Държавната агенция за закрила на детето за създаване на кризисен център за настаняване на деца и социална работа с тях на територията на гр. София датират още от изработването и подписването на Координационен механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца – жертви на трафик, завръщащи се от чужбина (ноември 2005). Оттогава нееднократно са отправяни молби до кмета на гр. София за отпускане на част от сграда за изграждане на такъв център в София. До този момент такава възможност не е

предоставена от страна на Столична община. В момента като кризисен център за деца-жертви на трафик в гр. София за настаняване на децата за срок от 24 часа се използва Дома за временно настаняване на малолетни и непълнолетни към МВР. Ремонтираните стаи в Дома, с капацитет четири места, са крайно недостатъчни да поемат всички случаи на репатрирани деца, жертви на трафик. През 2009 г. е необходимо да продължат усилията на отговорните институции за създаване на кризисен център за деца, жертви на трафик в гр. София.

ЦЕЛ 9: Намалване броя на децата жертви на пътнотранспортни произшествия

Дейност 9.1. Осъществяване на целенасочена превантивна дейност и активизиране на изпълнението на националните кампании, насочени към защита на децата на пътя

Отговорни институции: МВР

За осъществяване на целенасочена превантивна дейност и активизиране на изпълнението на националните кампании, насочени към *защита на децата на пътя*, ДАЗД изработи и разпространи 2 видеофилма „Да опазим децата на пътя“ и „Да спасим живот“ и дипляни „Сигурност и безопасност на пътя“. Експерти на ДАЗД изнасоха беседи по темата за безопасността на пътя в Централна детска градина № 121 в ж.к. „Дружба 1“ в столицата пред 62 деца на предучилищна възраст.

През 2008 г. са изпълнени поставените задачи по превантивната дейност на полицията, във връзка с Националната програма за подобряване безопасността на движението в страната през периода 2006-2010 г., като се акцентира на превенцията на ПТП с деца и юноши, млади и неправоспособни водачи, възрастни пешеходци и други рискови групи.

В Научноизследователския институт по криминалистика и криминология – МВР е проведено изследване на тема “Ограничаване на пътнотранспортни произшествия с деца и юноши”, възложено от ГД “Охранителна полиция”, отдел ”Пътна полиция”. Консултантите са служители от ГДОП, отдел “Пътна полиция”.

Проведени са следните кампании по превенцията:

- Акция на полицията “Абитуриенти” - с насоченост за предотвратяване на инциденти и ПТП с абитуриенти и придружаващите ги по време на празничните балове. Включва мерки за осигуряване на добър обществен ред, организация на движението, превантивни мерки за безопасност при провеждане на екскурзии с автобуси; съпровождане с полицейски автомобили на колони автомобили към местата на баловете; заснемане на нарушители при неправилен превоз на хора и последващо санкциониране, разпространение чрез СМО на “Практически препоръки” към абитуриентите и родителите им за недопускане на инциденти и ПТП. Резултатите от кампанията са много добри - през периода на баловете в страната с автомобили, превозващи абитуриенти и придружаващи ги, са регистрирани общо 3 ПТП с материални щети и едно ПТП с 5 леко ранени.

- Акция на полицията “Ваканция! Да запазим живота на децата на пътя!” - за ограничаване предпоставките за тежки ПТП с деца и юноши в рисковия период в началото на лятната ваканция. Включва засилен контрол за неправоспособни водачи - малолетни и непълнолетни; разпространение на информация за рисковите места за ПТП, механизма на настъпилите злополуки; изготвени и предоставени на медиите “Практически препоръки” за ограничаване предпоставките за ПТП с деца и юноши през летния период.

- Кампания “Безопасност за деца на път!”, съвместно с “Чиполино” и Асоциация на пострадалите при пътнотранспортни произшествия. Целта е мотивиране на гражданите да ползват обезопасителните системи за превозване на деца в автомобилите. Отпечатани са и са разпространени 30 000 стикери и 60 000 илюстрирани дипляни.

- Съвместно с “Практикер” от “Пътна полиция” е организирана и проведена инициатива по безопасността на движението на децата-велосипедисти с демонстрации на спазване на правилата при движение по учебна площадка и изнасяне на беседи от униформени служители пред децата и родителите.

За разгласата на всички кампании са провеждани пресконференции в СДВР и ОД на МВР, като са изготвяни съобщения до медиите, разпространени чрез Интернет-страницата на Пресцентър - МВР.

- По графици, изготвени съвместно с Регионалните инспекторати по образованието, през изминалата и новата учебна година, униформени служители на “Пътна полиция” в страната изнасяха 10-минутни беседи пред учащите се за запознаване с рисковите фактори за ПТП с деца и ученици и със спецификата на работата на пътния полицай.

- Оказано е съдействие за заснемането на видеоклип на тема “Предотвратяване на злополука с младежка компания”, както и на документален филм на тема пътните злополуки, които предстои да бъдат тиражирани и разпространени в страната чрез национални и местни телевизии.

- Със съдействието на Отдел “Пътна полиция” - ГД “Охранителна полиция” са заснети два учебни видеофилма /по 20 минути/ за деца - рискови ситуации на улицата и обучение по правилно поведение.

- Участие в откриването на специализиран кабинет за обучение на деца по пътна безопасност и учебна площадка в гр. Севлиево и в заключителния етап на инициативата “За моята безопасност” на ОД МВР - Ямбол - за обучение на деца по различни аспекти на полицейската дейност и по безопасност на движението (по модела “Полицията в близост до обществото”).

- Проведена е Акция на полицията “Лято” - 2008, с цел засилен контрол за управление от неспособни (включително непълнолетни), превишаване на разрешените скорости с над 30 км/ч; ползване на обезопасителни колани, защитни каски и обезопасителни системи за деца; писмено предупреждаване по чл. 56 от Закона за МВР на лица, за които има сведения, че управляват без неспособност и на тези, които са им предоставили МПС; размяна на териториите за контрол между съставите на съседни РПУ. Изпратени са за разпространение чрез местните СМО “Практически препоръки за предотвратяване на ПТП през активния летен сезон”.

- През 2008 г. е проведена и традиционната кампания “Децата тръгват на училище! Да ги пазим на пътя!” (за предпазване на децата и юношите в рисковия период на началото на учебната година) и “Акция Светлина”, която се провежда съвместно със СБА и Съюза на вносителите на автомобили в България. По двете кампании са проведени пресконференции в столицата и ОД на МВР и са разпространени “Практически препоръки” за безопасност чрез СМО.

- По програма, утвърдена от Министъра на вътрешните работи, от отдел “Пътна полиция” - ГД”ОП” е организиран и проведен тридневен семинар с журналисти от столичните СМО на тема “Превенция и медии - ограничаване на ПТП с рискови участници в движението — деца, юноши, млади водачи и възрастни пешеходци”.

- В поддържаната ежедневна 5-минутна рубрика “на живо” по телевизия БТВ, предаването “Тази сутрин” освен информацията за пътната обстановка, се коментират всички характерни тежки ПТП с деца и юноши през изминалото денонощие и се дават препоръки към децата, родителите и водачите.

- От структурите на “Пътна полиция” в страната е оказано съдействие при организацията и провеждането на състезанията от републиканския шампионат по приложно колоездене за деца по правилата за движение, съвместно със Съюза на българските автомобилисти и Националната ученическа викторина по безопасност на движението.

- През месеците април и декември съвместно с БЧК е проведена традиционна дарителска кампания за финансово подпомагане на семействата на деца, пострадали тежко при ПТП.

ПРИОРИТЕТ № V : НАСЪРЧАВАНЕ УЧАСТИЕТО НА ДЕЦАТА

ЦЕЛ 1: Консултиране на мнението на децата при изработване и прилагането на политиките, свързани с техните права и отговорности

Дейност 1.1. Повишаване капацитета на Детския съвет към Националния съвет за закрила на детето /НСЗД/ да дава мнение при изработването на политиката за децата, включително законопроекти и проекти за други нормативни актове

Отговорни институции: ДАЗД

На 13 и 14 юни се проведе първото за 2008 г. заседание на Детския съвет към ДАЗД, в което се включиха негови представители от всички области на страната. На форума бяха поканени и деца от институциите в столицата. Срещата се проведе в рамките на инициативата на Съвета на Европа „Да изградим Европа заедно с децата и за децата”. В първия ден на заседанието на съвета, децата се запознаха с развитието на Националната гореща телефонна линия за деца „Говори с приятел” – 6 месеца след старта ѝ. Членовете на Съвета проведоха много съдържателна дискусия за насилието сред и над децата. След приключване на срещата беше организирано посещение в Народното събрание, по време на което членовете на съвета се срещнаха със заместник-председателя на Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта, г-жа Евгения Живкова.

Специален гост през втория ден на заседанието на Детския съвет бе заместник-генералният секретар на Съвета на Европа, г-жа Мод де Бур-Букикио. Тя сподели впечатленията си за провежданата социална политика и напредъкът, който България е постигнала в реформата за грижи за деца. На заседанието бе обсъдена възможността за включване на деца в инициативата на Съвета на Европа „Вдигни ръка срещу телесното наказание!”. Участниците в заседанието активно се включиха в обсъждането на мерките за постигане на пълна забрана на телесното наказание над деца, насърчаването на отговорно родителство и повишаването на осведомеността сред гражданите. Членовете на Детския съвет споделиха своето желание активно да участват в тази кампания.

Госпожа Букикио очерта пътя за сътрудничество с Детския съвет в две направления: първо, като комуникационен канал, който да предава посланията от деца към деца и на второ място – като източник на идеи и препоръки към работните групи на Съвета на Европа в Страсбург.

Възникна идеята за организиране на Балканска среща на детски и младежки парламенти и организации. Това ще даде възможност на децата да споделят натрупания опит и да обменят добри практики за детското участие в общественно-политическия живот. Със своята ползотворна дейност, Детският съвет към ДАЗД от няколко години успешно реализира подобна практика в България.

В периода 4-6 декември 2008 г. се организира второто за годината заседание на Детския съвет на тема: **“Правата, образованието и перспективите за развитие на младите хора в Европейския съюз”**.

В първият ден от срещата, децата направиха обзор на дейностите, в които участваха през 2008 г. и обсъдиха дейностите за 2009 г. Беше подчертано, че с усилията на членовете на Детския съвет, са създадени Градски ученически парламенти в 4 града – Самоков, Сливен, Перник и Смолян, като членовете на Детския съвет от съответните областни градове са били избрани единодушно за техни председатели. Обсъдено бе създаване на такива структури в Хасково, Габрово, Разград, Кюстендил, Враца, Видин.

Децата подготвиха една от инициативите, която искат да развият през 2009 г. и която представлява конкурс за написване на сценарий за театрална постановка на тема: „Проблемите на

днешната млади хора”, под мотото “Какво е важно за мен, за теб и другия”. Целта е да бъдат чути какви са проблемите на техните връстници, до които не могат да достигнат. Интересна беше срещата им с доц. д-р Димитър Денков, зам. декан на Философския факултет в СУ, с който успяха да засегнат някои проблеми свързани с образованието им в България и получиха ценни напътствия за актуалните специалности във висшите учебни заведения за следващите години. След тази среща членовете на Детския съвет изработиха Декларация до съвета на ректорите в България, с която се надяват да им бъде обърнато внимание и да обсъдят разликите в учебното съдържание, изучавано в средното образование и необходимия капацитет от знания, който трябва да имат при кандидатстване в университетите. Друг интересен момент беше срещата на децата с г-жа Шопова, докторант в Сурбоната - Франция, която им разясни повече за Европейските структури и им даде насоки за възможностите, които им се предоставят след влизането на Р България в ЕС, ако имат желание да учат в чужбина.

ЦЕЛ 2: Повишаване на информираността на децата за техните права

Дейност 2.1. Разширяване на обхвата на обучението по правата на човека и правата на детето в средното образование и предучилищната подготовка и възпитание, като се използват възможностите на общообразователната подготовка, извънкласните и извънучилищни дейности.

Отговорни институции: НКБТХ, МОН, МК, ЦКБППМН, МКБТХ, МОМ

Училищата по изкуствата и по културата са 23, те са държавни училища и второстепенни разпоредители с бюджетни кредити към министъра на културата. В тях се обучават 8000 ученика от предучилищен клас до XIII клас. Децата и учениците получават необходимата информация, свързана с правата на човека, превенцията на сексуалната експлоатация и трафика на хора в общообразователните часове, извънкласната дейност и в часа на класния ръководител.

Материалите, публикувани в официалните печатни издания на МОН, залегналите в нормативната уредба на образованието теми и насоки на работа, учебните програми и Държавните образователни изисквания за учебно съдържание, са принципни и общовалидни за всяка учебна година. Затова обучението по проблемите, свързани с демокрацията и човешките права, като част от обучението по гражданско образование, се осъществява през целия 12-годишен цикъл на средното образование в България, съобразно възрастовите възможности на учениците. В този смисъл обучението на учениците за развитие на знания и умения, определени в Наредба № 2 за учебно съдържание, раздел “Гражданско образование”, с ядрата на учебно съдържание: “Аз съм гражданин на моята държава”; “Права и отговорности на човека”; “Гражданинът и светът”; “Глобални проблеми на съвременността”; “Граждани, права и отговорности”, е непрекъснат процес.

Гражданското образование е сред приоритетите за разработване на проекти по схемата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Да направим училището привлекателно за младите хора”.

Дейност 2.2. Популяризиране на специализираната електронна страница на ДАЗД (www.stopech.sacp.government.bg) и специализираната електронна страница на ЦКБППМН във всички видове училища, детски градини, домове за деца, ВУИ, СПИ и поправителните домове към Министерството на правосъдието

Отговорни институции: ДАЗД, МОН, МВР, ЦКБППМН, МП, МОМ, НКБТХ

През 2004 г. в изпълнение на Националния план за действие срещу сексуална експлоатация на деца с търговска цел 2003 - 2005 г. ДАЗД инициира разработването на **специализирана Интернет страница** – www.stopech.sacp.government.bg, чиято основна задача е да предоставя пълна информация по проблемите на сексуалната и трудовата експлоатация, като: национално законодателство, международни стандарти, национални документи, практики, полезна информация.

Основен акцент в сайта е **Формата за подаване на сигнали**, чрез която до момента са постъпили над 400 сигнала за нарушени права на деца, включително насилие над деца в Интернет. От месец януари 2008 г. броят на новопостъпилите чрез Формата случаи е 143. Органите за закрила на детето своевременно предприемат мерки по компетентност за предотвратяване на разпространението на незаконно и вредно съдържание в киберпространството, на злоупотреби с деца и други рискови за живота и здравето на подрастващите ситуации.

ДАЗД продължава своята работа по създадения през 2003 г. **онлайн Клуб „Тийнейджър“**, чрез който до момента са консултирани над 800 деца на възраст от 6 до 19 години. Немалка част от подрастващите търсят отговори на въпроси, свързани с безопасното им общуване в Интернет, предотвратяване на неприятни за тях контакти и отстраняване на материали в Мрежата, които имат неблагоприятно въздействие за развитието и формирането на децата.

Поправителният дом в гр. Бойчиновци е единственото място за лишаване от свобода на непълнолетни младежи на възраст от 14 до 18 г., изтърпяващи наказание “лишаване от свобода” или обвиняеми и подсъдими с наложена мярка за неотклонение “задържане под стража”. В дома се работи по различни специализирани програми, една от които е “ Живот на свобода – предизвикателство и избор “.

Целите на програмата са повишаване на правното съзнание, информираност за правата на деца, активизиране на връзките със семейството и мотивиране за законосъобразен начин на живот. Програмата е целогодишна и през нея преминават по-голяма част от предстоящите за освобождаване младежи. С всички предстоящи за освобождаване непълнолетни се провежда индивидуална работа, като им се предоставя информация относно органите и институциите, към които могат да се обърнат при нужда от помощ. Редовно в работата по програмата вземат участие представители на МКБППМН, Бюрата по труда, Дирекция „Социално подпомагане” и др.

Водещите груповата работа са в постоянен контакт със социалните работници, включени в групата. По този начин се получава обратна информация за активността на всеки участник и склонността му да се повлиява положително. Дискутират се възникнали проблеми. След цялостното приключване на груповата работа, водещите споделят впечатленията си с целия колектив от социални работници.

Необходимо е да бъде отбелязано, че пребиваващите в поправителния дом деца нямат достъп до интернет – като част от режима на изтърпяване на наказание „лишаване от свобода” или наложена мярка за неотклонение “задържане под стража”.

Дейност 2.3. Създаване, разпространяване и популяризиране на обучителни модули и модели на местни и училищни политики, информационни материали и пособия за учители, секретари и членове на МКБППМН, ученици и родители във връзка с темите на сексуалната експлоатация и трафика на хора.

Отговорни институции: НКБТХ, МОН, МЗ, МК, ДАЗД, МКБППМН, МКБТХ, МВР

МКБППМН разпространиха информационни материали за превенция на трафик.

Министерството на образованието и науката подпомогна разпространението на всички образователни и информационни материали, които се разработват от държавни институции и организации с идеална цел. Почти всички печатни материали съдържат адреси на организациите и институциите, включително електронните страници.

ЦЕЛ 3: Създаване на механизми за сътрудничество между Детски /младежки/ съвети, парламенти и други и местните власти

Дейност 3.1. Участие в дейности по проекти, финансирани от ДАМС и администрирани по програми на ГД "Политика за младежта"

Отговорни институции: ДАМС, НПО

В рамките на проектни дейности на Държавната агенция за младежта и спорта неправителствени организации по Програмата за младежки дейности 2008-2010 по Национална инициатива „Младежки консултативен орган”, са финансирани 8 проекта на обща стойност 56 000 лева, по програмата са консултирани по различни тематики.

ПРИОРИТЕТ № VI: ОТДИХ, СВОБОДНО ВРЕМЕ И РАЗВИТИЕСПОСОБНОСТИТЕ НА ДЕТЕТО

ЦЕЛ 1: Увеличаване броя на децата, участващи в различни спортни, културни, развлекателни дейности, клубове по интереси и др. занимания в свободното време

Дейност 1.1. Участие в ученически игри през учебната 2007-2008 –Национална ученическа спортна олимпиада "Глобул старт", програма "Научи се да плуваш", програма "Спорт за децата в свободното време"

Отговорни институции: ДАМС, НПО, МОН, БАСУ, общини, спортни организации и СМИ

В Националната спортна олимпиада „Глобул – Старт” 2008 година взеха участие 1500 ученици от 257 училища.

Проведени са ученически игри за учениците от общообразователните училища през учебната 2007/2008 година – брой участници 145 000 деца до 18 години с финансиране от 625 500 лева. Държавната агенция за младежта и спорта проведе и Национална ученическа спортна олимпиада „Глобул старт с 1 700 деца до 18 години. В рамките на Програма „Научи се да плуваш - 2008” за начално обучение по плуване на 8 -10 годишни деца са реализирани 30 проекта, обучени 5 474 деца, финансирани с 363 650 лева. По Програма „Спорт за децата в свободното време” са реализирани 198 проекта с включени 30 000 деца, в т.ч. и деца в неравностойно положение, финансирани със 778 870 лева. Дейностите по посочените програми са администрирани от Главна дирекция „Спорт за учащи и спорт в свободното време” (СУССВ).

Участие в проектни дейности на финансирани от ДАМС неправителствени организации по Програмата за младежки дейности 2008-2010 в подпрограма „Възможности и реализация”, програмата се администрира от Главна дирекция „Политика за младежта”

Дейност 1.2. Обхващане на минимум 100 000 деца в дейности чрез разработване на проекти на училища, общини, извънучилищни педагогически организации, НПО, финансирани по линия на ОП "РЧР" - приоритетна ос 4 "Подобряване на достъпа до

образование и обучение", основна област на интервенция "Децата и младежта в образованието"

Отговорни институции: МОН

Чрез одобрените за финансиране 256 проекта през 2008 г. е осигурено обхващането на минимум 70 000 ученици. Чрез увеличаване на размера на финансовата помощ по линия на новата програма схема, обявена в края на 2008 г., са осигурени възможности за обхващане на още минимум 80 000 ученици, но проектите ще стартират през 2009 г.

ЦЕЛ 2: Подкрепа на изграждането на училищни спортни клубове с оглед подобряване на извънкласната и извънучилищната спортна дейност

Дейност 2.1. Оказване на логистична подкрепа от ГД "СУССВ"

Отговорни институции: ДАМС

Държавната агенция за младежта и спорта оказва подкрепа за изграждане на 40 ученически клубове.

Дейност 2.2. Изпълнение на Националния календар на МОН за извънкласни дейности

Отговорни институции: МОН, ДАМС

През учебната 2007/2008 година около 150 000 ученици се включиха в четирите етапа на игрите - училищен и общински, областен, зонален и финален, за децата от общообразователните училища в страната. Учениците се състезаваха в три възрастови групи – 5 – 7 клас, 8 – 10 клас и 11 – 12 клас по 9 вида спорт – баскетбол, волейбол, хандбал, футбол, лека атлетика, тенис на маса, бадминтон, плуване и шахмат. Във финалните състезания взеха участие 375 отбора, включващи 3278 ученици от трите възрастови групи. Това бяха отборите зонални първенци и отборите на общините, домакини на финалните състезания по съответния вид спорт. Отборите във възрастова група 8 – 10 клас, класирани на 1 място на финалите, имат право на участие в световните ученически игри по спортове, включени в Международния спортен календар за ученици.

ЦЕЛ 3: Разширяване на възможностите за участие на децата с увреждания, децата в неравностойно положение и децата с асоциално поведение в различни форми на отдих, спорт, културни дейности и занимания по интереси

Дейност 3.1. Реализиране на дейности от програмата за организиране и провеждане на спортно-състезателна дейност на деца, лишени от родителска грижа

Отговорни институции: ДАМС, НПО, МТСП, БПА, Българска федерация на глухите, ПРООН, СМИ

В рамките на Програма на ДАМС за организиране и провеждане на спортно-състезателна дейност за деца, лишени от родителска грижа (ДДЛРГ) са реализирани 8 проекта с включени 1 900 деца, финансирани със 190 000 лева.

Дейност 3.2. Организиране на ученически игри за ученици с увреден слух, нарушено зрение и физически увреждания

Отговорни институции: ДАМС, МОН

В ученическите игри за деца с увреден слух, нарушено зрение и физически увреждания за учебната 2007/2008 година във финалните състезания взеха участие 600 ученици по 7 вида спорт.

Дейност 3.3. Реализиране на рамковата програма "Искам да бъда" на дирекция "ЕКМД" съвместно с ПРООН

Отговорни институции: ДАМС

По Рамкова програма на десетилетие на ромското включване 2005 – 2015, проект „Искам да бъда” на дирекция „ЕКМД” съвместно с ПРООН , ДАМС организира дейности в градовете Благоевград, Гоце Делчев и Симитли с участието на 250 деца

Дейност 3.4. Съдействие за безплатен достъп до организирани дейности на деца с увреждания, деца в неравностойно положение и деца с девиантно поведение до спортни бази и културни институции - читалища, центрове за работа с деца и др.

Отговорни институции: ЦКБППМН, МК, МОН, ДАМС, Читалища, Общински центрове за работа с деца

Функционират множество курсове и школи по изкуствата към читалищата. Насърчава се и се подпомага организирането на фестивали, конкурси и празници с участие на деца в регионите. Насърчава се включването на деца от различните етноси в културни прояви и конкурси, както и съхраняването на тяхната идентичност. Чрез специализираните дирекции на Министерството на културата са подкрепени финансово програми, свързани с децата – Програма “Театър”, Програма “Музикално и танцово изкуство”, Програма “Кино”, Програма “Книги и четене”. Насърчено е създаването на сценични и екранни произведения, насочени към младия зрител. Осигурен е безплатен вход за спектакли за социално слаби млади хора и инвалиди. Осигурени са ваучери за книги за ученици от държавните училища по изкуствата. Подкрепена е от Министерството на културата финансово дейността и организирането на значими прояви за деца в неравностойно положение и деца с увреждания на организации с нестопанска цел, сред които Обществен фонд „Детство”, Фондация „За нашите деца”, Фондация „Старт” и други.

МКБППМН използват възможностите на спорта за ресоциализация на деца с девиантно поведение. Използват се възможностите на спортните бази по места. Развива се взаимодействието с читалищата за осигуряване на ползотворно и интересно запълване на свободното време на децата.

Дейност 3.5 Повишаване на възможностите за кандидатстване по проекти за спортни и творчески дейности и изява на способностите на децата с увреждания, децата в неравностойно положение и децата в корекционно-възпитателни заведения - СПИ и ВУИ

Отговорни институции: ЦКБППМН, МК, МОН, ДАМС, Читалища, Общински центрове за работа с деца

В МОН бе проведено обучение за екипи от всички СПИ и ВУИ за развитие на умения за разработване на проекти. Проведени са срещи за насърчаване на партнирането на специалните училища с организации с идеална цел при разработването на проекти, за създаване на допълнителни образователни услуги за децата.

ЦЕЛ 4: Насърчаване на деца с изявени дарби

Дейност 4.1. Реализиране на дейности по Програмата на мерките за закрила на децата с изявени дарби на 2008 г.

Отговорни институции: МК, МОН, Общини, ДАМС, МЗХ

От Министерството на културата е предоставена специална закрила на деца с дарби – 192 стипендии и 69 еднократни финансови подпомагания за участия в майсторски класове, курсове и пленери на деца от училищата по изкуствата, класирани на първо, второ или трето място на конкурси, включени в Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби през 2008 г. В рамките на програмата 20 деца от държавни училища към МОН и 11 деца от държавни училища към Министерството на културата са се възползвали от правото си на едногодишна стипендия от Министерството на образованието и науката, 7 деца от държавни училища - от Министерството на земеделието и храните, 140 деца от държавни спортни училища – от Държавната агенция за младежта и спорта. Стипендии за закрила на деца с изявени дарби са предоставени от съответните общини на деца от общински училища, класирани на първо, второ или трето място на национални и международни конкурси, включени в Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби през 2008.

Разработен е проект за развитие на талантите на децата по линия на директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-4.1.02. “Образователни услуги за ученици, изоставачи от учебния материал и деца с изявени дарби” в рамките на Оперативната програма „Развитие на човешките ресурси”.

ПРИОРИТЕТ VII: ПОДДЪРЖАНЕ НА НАЦИОНАЛНА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА В ОБЛАСТТА НА ЗАКРИЛАТА НА ДЕТЕТО

ЦЕЛ 1: Поддържане и експлоатация на Национална информационна система

Дейност 1.2. Поддръжка, актуализиране и разширяване на възможностите за обмен на информация между различни ведомства, работещи с деца

Отговорни институции: ДАЗД

Въведени, обработени и обобщени са всички постъпили данни по чл.17а, т.9 от ЗЗД. Актуализиран е инструментариумът за събиране на информация. В зависимост от периодиката на подаване на данните, Националната информационна система (НИС) на ДАЗД разполага с тримесечна, шестмесечна и годишна статистическа информация по чл. 17а, т.9 от ЗЗД. Сключени са нови споразумения за обмен на информация между ведомствата, работещи с деца. Сключено е споразумение за обмен на информация с ГИТ. За оптимизиране на процеса на получаване и автоматизиране на обработването и обобщаването на постъпващите данни е изработен електронен вариант на карта за ОЗД - Приложение №2, касаеща кадровото обезпечаване, трудности и проблеми. Изработен е и електронен вариант на карта за деца с изявени дарби.

Обобщени и анализирани са резултатите от извършените планови проверки относно спазването на всички стандарти от Приложение №3 към чл.48 от НКССУД в 86 ДДЛРГ и 26 ДДМУИ. Съставени са аналитични доклади.